

20. SZÁM. 1896.

BUDAPEST, MÁJUS 17.

43. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt
 POLITIKAI UJDONSÁGOK egyévi (félévre — 6.)
 Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG (egész évre 8 frt
 félévre — 4.)
 Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK (egész évre 5.—
 félévre — 2.50
 Külföldi előfizetésekre a postaiilag meghatározott viteldíj is eszandandó.

ÜNNEPI HÉT.

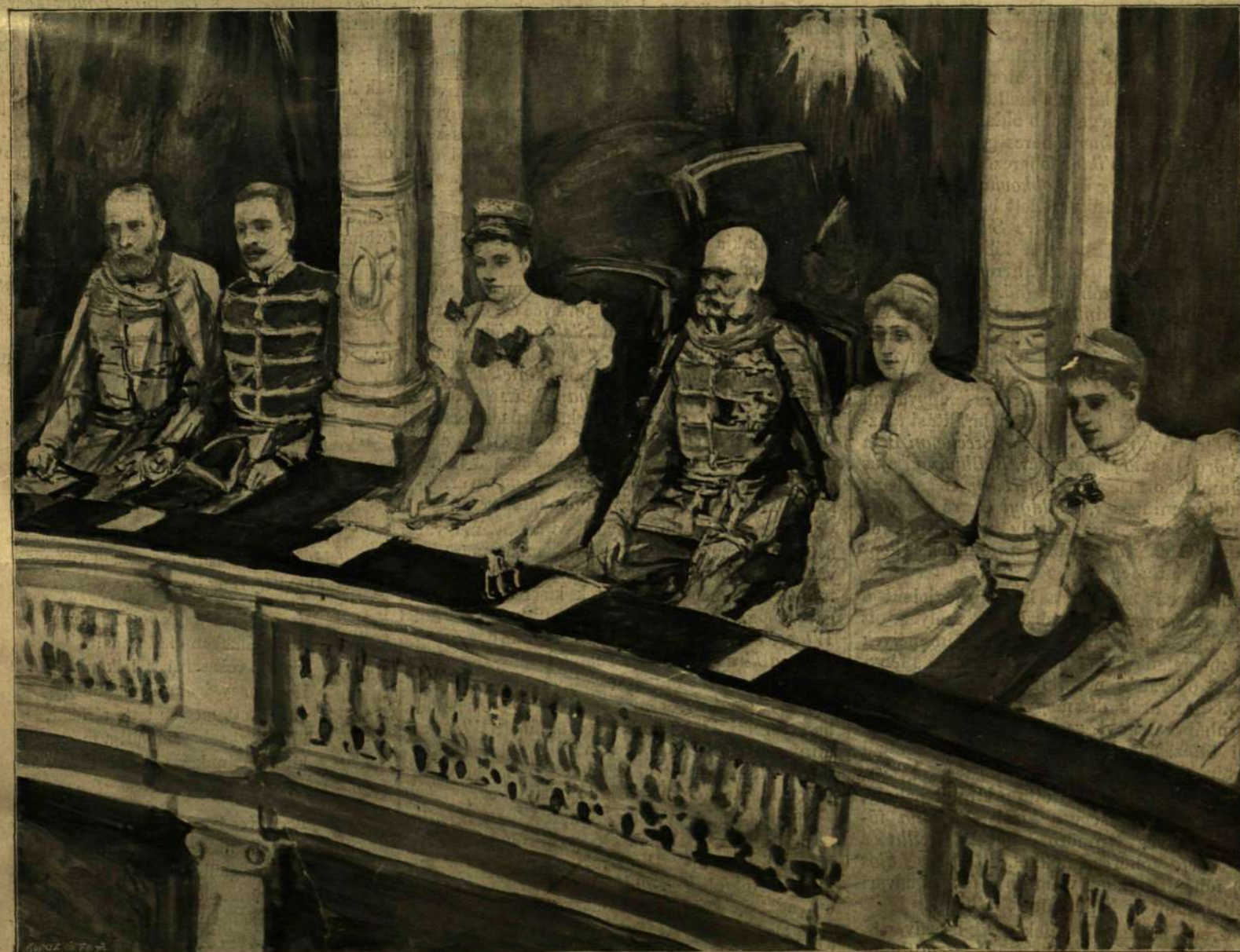
EZEREGYÉSZAZARI fényes álomként tűnik föl előttünk az ezredévi ünnepélyek első hete, a melyen Budapest igazi fő- és székvárosa volt a monarchiának, mert valójában itt székelt a király és udvara, s itt fogadta vendégeül az idegen uralkodók képviselőit, a külföldi államok követéit. Az egész művelt világ szeme rajtunk csüngött e napokon, a mi természetes és érthető, mert egy ezredéves államalapítás ünnepe az egész földgömbön is vajmi

ritka dolog. S még érdekesebb és megkapóbb olyan nemzetnél, mint a magyar, mely évszázadokon át a nyugati civilizáció védő bástyája volt, s valóságos isten csodája, hogy el nem merült kétségbeesett küzdelmei közepette.

Magyarország ezeréves fennállása diadalünnepe a magyar nemzet kitartásának, erkölcsi erejének és egyuttal a nyugati kulturának. Ezért ünnepelt velünk őszintén a külföld a «nagy» héten, a mikor az ország szíve, Budapest, oly csodálatosan fölpezsdült, a mikor eleven, tarka utcai élete megközelítette a

szajnaparti fővárosét, a mikor a régi magyar dicsőség emlékei rezgették meg minden magyar ember szívét. Az ősi dicsőség megújítása, a nemzeti önrzet fölfrissülése édes örömet keltett mindnyájunkban, a kik e korszakos eseményeknek tanúi valánk.

Felédhetetlen és örökre nevezetes jelenete marad a magyar történetnek, mikor a király Ó felsége Erzsébet királyné jobbán, környezve családjá tagjaitól, megjelent a királyi sátorban, melyet egész emberáradat vett körül. A sátor közelében állottak a külföld képviselői katonai

A KIRÁLYI PÁROLY AZ OPERAHÁZ MÁJUS 2-IKI DÍSZELŐADÁSÁN

Jantyk Mátys rajta.

A KIRÁLY A HADÜGYI KIÁLLÍTÁSBAN.

FŐHERCEGNŐK KÖRSÉTÁJA A KIÁLLÍTÁSBAN.

vagy diplomata egyenruhákban, az ország zászlós urai, miniszterei, főméltóságai és főurai káprázatos díszmagyarban, a főpapok és a tábornokok ünnepi díszben s mögöttük emelvényeken pompás tavaszi öltözékekben a hölgyek serege és a lelkes ünneplő sokaság. Olyan szingizdag, tarka, tündéri kép, a minőt nem lehet látni sehol, csak a magyar nemzet ünnepén.

S milyen megindító jelenet volt, a mikor hangok zúgása és ágyúk dörgése közt elhangzott a király ajkáról a szó, hogy örömmel nyitom meg a kiállítást.

A borongós, felhős égből egyszerre kisütött a nap, s a tengernép lelkes éljenriadallal üdvözölte a királyt és az új ezredév születését.

Ezt a magasztos jelenetet, melynek hatása szinte mámorító volt mindenekre, tünteti fel egyik mai rajzunk. A királyi sátor bitor kárpitja alatt középen áll a király s mellette a gyászruhás királyné. Ő felsége jobb oldalán látszanak József főherceg, Rajner főherceg, Koburg Fülöp herceg, Lajos Viktor főherceg, Ferdinánd toskánai nagyherceg és Lobkowitz herceg hadtestparancsnok, a király mellett balra gyászban a királyné, mögöttük Ferencz Salvaltor főherceg, a királyi pártól balra a főhercegnők az előtérben Koburg Lujza kir. hercegnő, s kissé távolabb Stefánia főhercegnő. A sátor előtt vannak a középen Bánffy Dezso báró miniszterelnök, töle jobbra Dániel Ernő kereskedelmi miniszter, Szögyény-Marich László berlini osztrák-magyar nagykövet, Badeni gróf osztrák miniszterelnök, Schlauch Lőrincz nagyváradi bíboros püspök, Schmidt József kiállítási igazgató, balra Nyáry Jenő báró, Széchenyi Béla gróf, Vörös László államtitkár, Batthyány Lajos gróf főmei kormányzó, Fejérváry Géza báró honvédelmi miniszter, Szilágyi Dezso a képviselőház elnöke, Szász Károly ref. püspök és Andrássy Géza gróf, továbbá a főrendek és képviselők egész tömege.

A megnyitás napján a királyi páholy, a hol ott állt ő felsége a király Stefánia főhercegnő özvegy trónörökösével, Gizella és Mária Jozefa főhercegnőkkel, s Ottó és Lajos Viktor főhercegekkel, valamint a fényes udvari kísérettel, mint az képképek is látható.

Az ezredévi ünnepélyeknek egyik legszivesebben látott vendége volt közöttünk Stefánia főhercegnő, az özvegy trónörökösé, a ki ma is olyan bájos és elragadó jelenség, mint a milyen

volt akkor, a midőn áldott emlékü férjével boldog mézes heteit töltötte nálunk.

A főherceggasszony, a ki most a szegények és szerencsétlenek gyámolításában leli örömét, az ezredévi ünnepélyek alatt meglátogatta a Fehér-Kereszt-Egyesület lelenezházát, melynek a főhercegnő alapítása óta védnöke. Ez a jótékony egyesület, mely a társadalom legelhagyottabb nyomorultjainak, az elzülött leányoknak és gyermekeiknek nyújt menedék-helyet, évről-évre mind több szerencsétlen teremtés szemeiből törül ki a könnyet és mind több apátlan gyermeket ment meg a társadalomnak.

Az egyesület mozsár-utcai házában mintaszerű otthona van a lebetegedőknek és a dajkálásra szoruló kisdedeknek, a kiket különben az egyesület falusi telepein ápolnak. Stefánia főhercegnő látogatása alkalmával összegyűltek az egyesületnek összes ápolói s rendkívül megindító volt látni, mikor a szegény asszonyok a jószívű főhercegnő körül sereglettek s összevisszacsókolták a kezét, hol a ruhája szegélyét. Az idillikus jelenet sok nézőnek könyvet fakasztott a szemében. Mint Szent Erzsébet, olyaténképpen tünt föl előttünk a főherceggasszony nemes alakja a boldog anyák és gyermekek között.

A fenséges asszony fogadására megjelentek az emberbaráti intézmény jöltevői és előjárói is, a kik közül képképekön Stefánia főhercegnővel egy sorban állanak ifj. gr. Széchenyi Imréné szül. Andrássy grófnő, Dániel Ernőné, Hegedűs Sándorné, Hugonay Béláné grófnő, Tabódy József cs. és kir. kamarás s Szentiványi dr. Mészáros Károly, a nagyszerű alapítványairól ismert emberbarát. Egy pár falusi asszony is van a csoportban, a mint gyermekeknek mutatja az aranyszívű fejedelmi asszonyt.

Az ezredévi ünnepélyek során a magyar képzőművészetre emlékeztető esemény marad a városligeti új múcsarnok felavatása a király által. Ő felsége a főhercegek kíséretében látogatta meg a magyar művészet új hajlékát, hol Wlassics Gyula közoktatásügyi miniszter fogadta a királyt, a ki harmadfél órát gyönyörködött a magyar művészek alkotásaiban.

Egyik képünk a szobrászati művek csarnokában tünteti elénk a királyt, a kinek Wlassics miniszter és Zala György mutatja be a szoborműveket. A királylyal szemközt foglal helyet a jobbára szép hölgyekből álló néző sereg.

Másik képünk azt ábrázolja, a mint a király a művészhez oszlopos előcsarnokából lemegy. Nyomában lépdel Wlassics miniszter és valamivel távolabb Telepy Károly műtárnok. A műcsarnok előtt összesereglett közönség lelkesen éljenzi a királyt, a ki gyalog sétált az Andrássy-út végére, hogy megnézeze Munkácsy Mihálynak «Ecco homo» festményét, melyről elragadtatással nyilatkozott.

A király több ízben meglátogatta a kiállítást, mely ő felségét nagyon érdekelte. Alig tudott megválni a kiállítástól, melyben, ha kiment, egy huzamban három-négy órát töltött, fáradhatatlanul járva a pavilonokat, lépcsőket és emeleteket.

Alig voltak képesek követni kísérei, a kik közt, mint képeinken látható, ott voltak a miniszterek. Bánffy báró, Lukács, Wlassics és Erdélyi, vagy, mikor a hadügyi kiállításba ment, Bánffy báró miniszterelnök Zsoldos Ferencz altábornagy a hadügyminiszterium osztályfőnöke és Gromon Dezso államtitkár. Az állatképzőművészetben pedig kíséretében voltak József és József Agost főhercegek s Darányi Ignác kereskedelmi miniszter.

Egyik képen meg vannak örökítve a főhercegnők elegáns, karcsú alakjai. Középen áll közöttük Mária Jozefa főhercegnő.

Egy másik képen az osztrák képviselők küldöttsége van. Előükön lépdel Chlumetzky, az osztrák képviselőház elnöke Széll Kálmánnal. Egy-egy fejezetét alkotják ezek a röpké képek annak a történelemnek, annak az ünnepi hétnek, melyre, a kik láttuk és átértük, hazafias örömmel és büszkeséggel fogunk gondolni mindenhá. Dr. Kovács Dénes.

EZER ÉV.

(Felolvasta szerző a Petőfi-társaság május 10-iki ünnepélyes ülésén.)

Népek öre, népek atyja,
Áldva néz le a magyarra!
Ezer év a tanúságunk,
Hogy helyünkön jól megálltunk!
Ez a szent föld a mienk s az is marad,
Mig lesz bennünk ész, erő és akarat!
Mig az égen csillag, a mezőn virág lesz,
Mig világ világ lesz!

Nemcsak kardunk volt hatalmas,
Hős esztákban diadalmas!
Arza is volt szívünk, lelünk,
Hogy nagyságot érdemeljünk!
A ki bántott, megbüntette férfikar,
De hőhérre sohasem vált a magyar!
A kit leigáztunk, még azt is szerettük,
S testvérünké tettük!

Ezer éves küzdelemben
Vergődött a sorssal szemben!
Most megállhat egy időre,
Nagy ünneplő pihenőre!
Higgy hazádban, mint Istenben a hívő,
Hidd, magyar nép, hogy még szebb lesz a jövő.
Virulóbb a nemzet ezer éves fája,
Büszke koronája!

Allj be bátran Árpád népe
Munkás népek versenyébe!
A dicsőség, a szabadság
Soha földed el ne hagyják!
Magyar legyen a legelső mindenütt.
Ott is, a hol a műveltség napja sűt!
Jó barát szeressen, ellenség csodáljon,
Hiredéig szálljon!

Édes nyelvünk, szívbe hangzó,
Csendülj most, mint a harangzó
A ki magyar, ünnepeljen,
Szépen szóljon, dalra keljen!
Magyar ajkáról hadd röpüljön égbe ma
Kárpátoktól Adriáig szent ima:
Hogy e nép, mely győzött száz s ezer veszályan
Mindörökké éljen!

Népek öre, népek atyja,
Áldva néz le a magyarra!
Ezer év a tanúságunk,
Hogy helyünkön jól megálltunk!
Ez a szent föld a mienk s az is marad,
Mig lesz bennünk ész, erő és akarat!
Mig az égen csillag, a mezőn virág lesz,
Mig világ világ lesz!

Ábrányi Emil.

RÓZSAFÁIM ÉBREDJETEK!

Elvonult a hótakaró,
Zsendül már a pázsit, —
Rendre járom s bontogatom
Kertem rózsafáit.
Tél hírére betakartam
Puha földdel, galyal, —
Havas téltől, zúzos széltől
Ovtam gonddal, bajjal . . .
— Rózsafáim, ébredjétek!

Madár szél már rügős galyon,
Lepke, méhe szállós,
Kankalin nyit, ibolya nyit,
Kökörösin sem álmos, —
A gólyahír kitar szirma
Ott sárgul a réten —
S nem sokára golya, daru
Húznak át a légen . . .
— Rózsafáim, ébredjétek!

Fecskemadár, fecskemadár,
Szállj sebessen, várunk!
Hozd magaddal, valósulva,
Hozd betelve álmodunk!
Azt az álmot, a mi tavaszt
Hozna a szivünkbe . . .
Úgy-e fáim, kicsi fáim,
Bárcsak teljesülne?! . . .
— Rózsafáim, ébredjétek!

Ám az álmot mégis hagyjuk! . . .
Ha távoznám innét!
Almáimban, vágyaimban
Hátha visszasírnék? . . .
Ti hozzatok, kicsi fáim,
Meg ahhoz a sirhoz . . .
Meg-megsajdul a hegedt seb:
Bár az idő irt hoz! . . .
— Rózsafáim, ébredjétek!

... Ébredjétek, kicsi fáim,
Virágotok nyiljék:
Kis leányom kis kezébe
Kis bimbótok illjék!
Feleségem szög hajába,
Meg arra a sirra, —
Virágotok, kicsi fáim,
Oh bárcsak már nyilna! . . .
— Rózsafáim, megéltetek:
Pacsirta zeng, . . . ébredjétek!

Bursics Ernő.

KIRÁNDULÁS A MI ŐSHAZÁNK FELÉ.

Irtá Abonyi Lajos.

I.

Az 1876-ik évben olvastam a lapokban, hogy a művelt világ tudós őstörténeisei és anthropologusai Budapestten fogják tartani ez évi kongresszusukat. Tudomásul vettem, de Obora uram, egy egyszerű tőszegi parasztember, a ki nemcsak nem földbirtokos, még csak nem is földműves, csupán egyszerű szegény napszámos: valódi nagy érdeklődéssel ébresztett bennem az

ügy iránt, melylyel azelőtt nem sokat törődtem, s megelégedtem belőle annyival, a mennyit róla könyvekben, lapokban olvastam.

Obora uram sajátosságos, különös apróságokat mutatott nekem; melyeket egy halom meredélyes oldalainak az omlásaiban talált, mikor a Tisza áradása onnan visszatért a nagy folyam medrébe. Furesa kis tárgyak voltak azok. Csinos alakú agyagedények, szép, fényes csiszolási esontdarabok kerek lyukakkal, mintha csak egy ügyes esztergályos kezéből kerültek volna ki; sötét-fekete, majd világos-zöld kődarabok baltaalakban oly simára csiszolva, mint a mai legfinomabb márvány, vagy alabástrom csece-becse. Az edények pedig sajátosságos, különös dudorokkal, cifrázatokkal voltak ékítve. Oly szép, csinos apróságok voltak azok egy elhagyott, figyelemre sem méltatott halom aljában, mely a falutól, minden emberi lakástól távol volt, hogy még az egyszerű parasztembert, Obora uramat is nagy gondságra ejtette a dolog s ránczokba szedett homlokukal kérdezte tőlem: Vajjon mik lehettek ezek?

Megírtém neki, hogy kimegyek vele a halomhoz, a hol ezeket a tárgyakat találta. Mig társaim, egy mérnök és egy orvos, a terjedelmes rétből, melynek szélén a halom feküdt, a Rosztor Józsa csónakán a légpompásabb vízi vadászat élvei után láttak: én Obora urammal egész szenvedélyvel hozzá fogtam a halom aljában levő omladványokban a kapargáláshoz. Csak úgy kézzel s a sétabot vasas végével turkáltunk, és minden lépten-nyomon találtunk valamit . . . Mindig különösebb dolgok kerültek elő: egyik olyan, mint a balta, másik, mint a kalapács; egyik olyan, mint az ár; másik, mint a véső; harmadik, mint egy nagy tü; egy állatborda olyan, mint a kétkézvönő; másik mint egy kés. Mindenik valamely kézi eszközt mutatott be, annyira ügyesen, pontosan, idomítva, hogy még maga Obora uram is elalálta s majdnem ő mutatta be őket nekem: «Nini uram, ez meg kanál!»

Főlemelkedtem, hogy folytonos hajlongásaimból megpihenjek. Megálltam és megbámultam azt a halmot. Kétszáz öles hosszúságával s hatvan öles szélességben úgy feküdt előttem, mint egy ketté vágott, domború tetejű kecskeméti nagy kenyér, melyből a felém eső leszelt darab hiányzik. Ezt az oldalt meredekre lemosta a víz, az idő, de egyszerűsége kitará egész belsejét, a különböző színű gyűrűt, a melyből alkotva van: a fekete agyagot a fenéken, a sárga agyagot a halom tővén, feljebb a porhanyt, az állati részek hulladékát, az égett búza- és köles-szemeket, az égett földet és ismét konyha-hulladékot, szenet, majd megint égett földet, mind-mind egy lábnyi, két lábnyi rétegekben egymás fölött, végig vonulva az egész halom belsejében ereszen, mint a márványoknál, s tömör rétegekben, mint a kőszén a tárnákban.

Föltűnt a halom alakjában még más is. Széles mélyedés vette körül az egész halom alját, mint egy óriás gyűrű. Tehát terjedelmes árok övezte valaha ezt a hat-hét holdnyi területet, melynek még nemcsak a halom felé, hanem a külső oldalra hányt partjai is látszanak.

Obora uram ezzel törte meg a csöndet mellettem:

— Biz uram, ki tudja, mi minden lehet ebben a halomban. Mint kong a belseje! Valóságos barlangok vannak az aljában. Lehet azokban uram, egy egyszerű tőszegi parasztember, a ki még arany is!

Es előhúzott a mándli-zsebéből egy gondosan rongyba csavart kis bronz lándzsáskát, melyet — a nemes patinát ledörzsölve róla —

oly fényesen kitisztított, akár csak a kardját huszár korában. Eddig titkosan rejtgette még előttem is, de most már nagyon megnövekedett irányomban a bizodalma s megemberelt vele, sőt még a szemembe is kacsintott.

— Tekintetes uram, jó lenne ezt a dolgot valami okos emberrel közölni, a kinek módja is lenne hozzá.

Bizony nagyon okos dolog jutott ennek az egyszerű embernek az eszébe; ásatni kellene ezt a halmot, de nem az arany kedvéért, hanem tudományos kutatások végett.

A jeles régész, a tudóst, a szeretetreméltó papot, Rómer Flórist már régen ismertem. Régi jó barátja, egy még beretválkozó, régi kálvinista pap nagybátyám révén ismerkedtem meg vele; midőn jogász koromban, — jobban bízva bennem, mint a postában — tőlem küldte hozzá régi leleteit.

Becsomagoltam tehát tőszegi tárgyaimat egy szivarládikába, levél kíséretében elküldtem neki Pestre. Másnap reggel sürgőnyt kapok. Rövidet, de velőset: «Estére megyek».

— Hát oly fontos dolgok ezek? — kérdém tőle megérkezésékor.

Egy a menyegzője előestéjén levő ifjú vőlegény sem felelhetett volna nagyobb tüzzel, a minthogy a jó öreg főtisztelendő én nekem felelt, a mint össze-vissza ölelt.

— Jaj, édes kedves öcsém, nem tudtam tőled aludni az éjjel.

S mikor másnap a part alatt együtt kaparásztunk, a mit mi eddig figyelemre sem méltattunk: rendre, sorban felkapdosta a gyöngyös csillám-fővennyel bevont, vagy félig megkövesedett lópatákat, melyek a porondon, az iszapban, a rétegekben mindenfelé bőven hevertek.

— Lássá, . . . lássá . . . szólt azután; — lenni kell itt a közelben valahol egy négyszögletű, mintegy nyolcz négyszögöl nagyságú, természetesen kővel kirakott terület.

— Hát annak miről valónak kellett lenni? — Miről valónak? Hát arról valónak, a hol ezeket a lovakat táltosok áldozták.

Harkányi Frigyes szívesége lehetővé tette, hogy szorgalmasan, nagy terjedelemben ásatassunk. Azután megtaláltuk, a mit kerestünk. A Laposhalomtól oldalt, a Kuczorgó-csárdá halman, a földben 140 centiméter mélységben egy 6—8 négyszögöl plateaut terméskövekből rakva, melynek a kövei teljesen hasonlóak azokhoz, a melyenket most is ásnak a törtélt Kúvágyban. Azután találtunk nagy üreget, sűrű, nagy, rőt hajfonatokkal, feldomborodott csodás koponyákkal.

Rétegről rétegre mentünk; a világ nagy tudósait, régészeit, anthropologusait, Virchovot, Pigorinit, Messorfót, kik napokra szezenesítették bennünket látogatásukkal, elragadta halmunk dús tartalma s összehasonlításokat vonhattak közte, a meklenburgi «Burgwall-ok» meg az erniliai «Terra marek» között.

A tetőtől a halom aljáig, a legalsó talapzatig, nyolcz méter magas volt a lementsz, mely az egész halom belsejének alkotásáról, s tartalmáról beszélő képet mutatott rétegeiben s rétegei minőségében. Ennek a látásra Pigorini összezsacsapta a kezét s felkiáltott:

— Egy nagy könyv van itt előttünk kitarva, melyben a földnek az ősember keletől egymásra halmozott rétegei, mint megannyi emlékek beírt levelek fekszenek egymás fölött. Ha ezeket megtanultunk olvasni, mint megtanultak a rúnákról, az ékírásokról, az assyr betűkről és egyiptomi hieroglyphákról: e rétegekből meg fogjuk ismerni az emberiség őstulát is. Nem a királyok, nem a nemzetek véres házaik, hanem a története van itt lerakva, hanem a négy, a

esüpsz ember nem törekvő kinlódásainak, nélkülözésekkel teljes szenvedéseinek, ismeretlen idejének, és bölcső-korszakának története! Az eszmélés kezdetétől, a troglodytáktól kezdve minden, de minden a czölöpítésekig, a kőkorszak, a csiszolt kövek, a csonteszközöktől egész a bronzig egymás tetejében, egész a történelemig...

Mi magyarok boldogan mosolyogtunk, s volt, a ki közöttünk lelkesedve fölkiáltott:

— Egész a várkunokig, az avarokig!

Pigorini talán némi nemzeti önrzet büszkeségének nyilatkozását sejtette, szinte jóságos mosollyal felelt: — Elfogadható, hogy az avarok idejében a hazai általános véleményt megtartva, a Laposhalom és Kuczorgó halma azoknak egy-egy oly erődítvénye lett, melyet sánczczal, gyűrűvel körülvéve, Gyűrűshalom, Győr névvel neveznek.

— Lehetséges, — felelt a másik tudós. — Az emberek, a fajok, a nemzetek egymás fölé építkeznek. Schliemann is talált Ilium alatt őstelepet.

Én és a tószegi plébános, Dolenszky, kik Rómernek buzgó és hű tanítványai voltunk, véleményt mertünk kockáztatni a nagy tudósok ellenében.

— Ha már megengedték az avarokat, miért ne engednék meg a mi táltosainkat is? A dicsőséget, hogy mi ezen őslakóktól származhatunk.

— Igen, igen, volt a felelet. Csakhogy mind ez nem lehet a dolgok egyenes folytatása; még az avarok sem. Különbözik is ez már nem a mi dolgunk; ez a történelem.

Szomorúan nagyot nyeltünk: Mert hejh! mi magyarok mindenütt, minden alkalommal legjobban szeretjük a saját történelmünket, a mi ősz eredetünket kutatni, firtatni... Oly édes, boldogító tudat volna: áthatolni azon a nagy homályon, ismeretlen évszázadok kódján!

Azt mondták ezek a tudós urak, hogy a troglodytáktól az avarokig, a táltos magyarjáig emberfajok, nemzetek váltakoztak, küzdöttek, kergetőztek, versengtek ezen a földön, s üzték ide-oda egymást a népvándorlás idejében; elmentek, meg visszatért a melyik erősebb volt, s egyik építkezett a másik romjain, mint a hogy Ázsiában, Afrikában most is népfajok, nemzetek, száz-száz mérföldre vándorolnak el, hogy évek multán ismét visszavándorolva, változtassák lakásukat. Miért ne lehetnénk mi az első őslakók utódai, kik visszavándoroltak Ázsiába a legelő, az élelem fogyásával, vagy ellenséges törzsek által elűzve, és azután visszajöve ismét mint hunok, majd ismét visszajövetve keletre s újból előkerülve, mint kazarok, avarok, és ismét elűzve és ismét visszajöve, mint magyarok?

Mindig ez az út, ez az egyedüli út; mintha egy természeti ösztön s a mellé a szív érzésében maradt hagyomány vezetne vissza bennünket a bölcsőhöz, a régi földhöz, a régi házához.

Nem akarnának-e most is sokan visszajönni bennünket Ázsiába?

De nem megyünk ám! A mi őshazánk ez, a szent hagyomány emlékében, álmaiban megtartott őshazánk, hova mindig visszavárogunk.

Megálljatok csak, majd megmutatja ezt nektek az anthropologiai, praehistoriai tudomány, csak egyszer! tudjunk a könyvében olvasni!

Aztán egészen megérlelődött bennünk annak a gondolata: miért ne lehetne ez a föld a mi őshazánk éppen úgy, mint a hogy Ázsia, az Etelközé lehet? Miért ne lehetne azon időből, mikor még emberek voltunk, még csak néptörzs

voltunk, csak faj voltunk, később nemzetek: hunok, kazarok, avarok, besenyők, miig végre magyarokul alakultunk nemzetté?

Úgy van. Itt laktunk mindig. Itt voltunk ősemberek, itt váltunk fajokká. Csak hébe-hóba, egy-egy időközben, három-négyszáz esztendő közben kóborogtunk vissza-vissza Ázsiába, meg vissza, a merre az Emese álma, a szent hagyomány, vagy a Zichyek üldözött szarvasa vezetett.

Csak már valami tipikus magyar nemzeti eszközt találunk abban a két-három ezer éves halomban! Ez lenne a mi bizonyosságunk!

S az én jó papommal tovább folytattuk eszünkben, parányi erőnkkel a kutatásokat, karpargálásokat.

Egyszer aztán csakugyan találtunk ilyesmit. Semmi egyéb nem volt az, mint egy kulaecs. Egy valóságos, legszebb formájú lapos, három itczés kulaecs, a maga kerek, domború természetével, vé-

kony nyakával, öblös szájauskájával, borító süvegével; körös és pontokkal vegyített czifrázat az oldalán, s négyágú lábtámasztók az alján, melyeken oly remekül, oly pontosan meg tudott állni, hogy a mai kortesé sem különben.

Félrevágtuk a kalapot és arezunk ragyogott.

Ez már aztán igazi magyar nemzeti házi eszköz! Egy őskulaecs agyagból, teljesen ha-

AZ EZREDEVI ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS NYITÁSA. — KIMNACH LÁSZLÓ RAJZA.

egészen csodálatosan, még jobban fölemelt s még jobban megerősített hitünkben.

Lovasok vágattak a part alá, a hol turkáltunk. Katonatisztek voltak négyen-öten. Br... r ezredes vezérlete alatt jöttek, a ki később Boszniában tette nevezetessé a nevét, most — úgy tudom — már altábornagy. Német nevű, derek, jó magyar érzésű, művelt férfiú, ki most is csak azért jött ide, azért hozta el tisztjeit, mert híret hallotta a mi ásatásainknak s azt akarta megnézni s társainak bemutatni.

Figyelemmel, érdekléssel megnéztünk minden

S egész gyönyörrel éldelve bámultuk az ősz-

sonló a maihoz! Meg volt találva a kulaecok ősanija!

A mai korban egyetlen nemzetnek sincs a mi mostani kulaecunkhoz hasonló edénye. Nincs kulaeca másnak, csak nekünk. Következésképpen a mint a mi kulaecunk ezen ősanjától származhatik esupán, bátran elgondolhatjuk, hogy mi is eredhetünk azon ősemberektől, a kik e kulaecot csinálták, mert mi is megtartottuk egész tisztelgetben ezen hagyományos alakot.

S egész gyönyörrel éldelve bámultuk az ősz-

kulaecot, a melyből a táltosoknak még az őseik ittak, — ha nem bort is, de semmi esetre sem vizet, hanem legalább is kumiszt.

Ott az a sok lópata is... Megették a lovat s megitták a tejét szeszese italnak készítve.

No, most beszéljenek már a tudósok!

Egy véletlen azonban majdnem egyszerre lerántott bennünket magas egünkbe; de azután

legkisebb tárgyunkat, melyet a halom alján leraktunk, szakértelemmel szolt a dologhoz, s ő magyarázott a tiszt uraknak.

Az én jó papom végre nagy dicsekedéssel, de még nagyobb óvatossággal előmutatta a dicsőséggel koszorúzott kulaecot.

— De ilyent csak nem méltóztatott még látni?

— Méltóztatik azt tudni egész bizonyosan?
— Igenis, tudom; mert én vittem oda azt a kulaecot.

S rögtön, minden fölkerés nélkül elkezdte az eset elbeszélését.

— A krimi hadjáratkor, az én ezredemet is Moldva-Oláhországba rendelték a Pruth mellé. Egyszer Huss város táján katonáimmal árkot ástattam egy ott levő halmon keresztül s ettől fogva lettem régészszé. Ugyanis a káplár délben előjön s hoz egy esomó ilyen apró agyag-edényt, szakasztott ilyéneket, milyenek itt a lábunknál hevernek. Máskép talán rájuk sem hederítettem volna, ha nincs nekem Bécsben egy orvosnövendék jóbarátom, ki azóta nagy tudós lett, ki engem akkor azzal bocsátott el Bécsből: «ha valami régiséget találsz útdobban, ne feledd el rólam». Nem is feleltem el, szorgalmasan összeszedtem minden nap, a mit találtunk. Most már engem is érdekelni kezdett a dolog. Megirtam neki s könyveket kértem tőle, melyek erről szólnak. Volt időm rá böven. Tanulmányozni kezdtem a dolgot, sok gyönyörűséget találtam benne. S hálából két nagy ládával vittem neki, mikor téli állomásra Bécsbe visszatértünk. Ott volt azok között egy ilyen kulaecs is, az igaz, nem ekkora, és törött is volt, de teljesen ilyen.

A pap arca az előadás alatt azonban folyvást jobban kiderült.

— Eljen! Így még jobb, még biztosabb, még alaposabb. Hiszen mi ott is megfordultunk, ott is laktunk, ott is hazánk volt.

Az a kulaecs pedig most is ott van a Nemzeti Múzeumban, éppen olyan agyag-gyűrűmábol, mint a többi, ugyanolyan kedetleges ipari készítmény, két-háromezer esztendő edények, égetve szabad tűzön. Semmi köze sincs hozzá a korongnak. Teljesen ép, szép példány; ugyanazon rétegtben találatva, a melyben a többiek.

(Folytatása következik.)

NEVEZETES ÜNNEPEK, NEMZETI JUBILEUMOK.

A maga nemében egyetlen az a fényes ünnepecsopord, melyet a magyar nemzet honalapítása ezredik évfordulója emlékére rendez.

Ha valami mérközhetnék ezzel a nagyszerű ünneppel: a történelemben ismert nagy béke-ünnepek közül legfeljebb az a terv lenne hozzá fogható, melyet VIII. Bonifác pápa kezdeményezett a nyugati kereszténységnek egy általános jubileumi ünnepe való egyesítésére, az 1300-adik évre. Ez a terv azonban soha sem valósult meg, habár a pápaság írói kifejezték azt a sejtelmeket, hogy a kereszténység ily nagy szabású jubileumát igen valószínű, hogy már az 1200-adik évben vagy előbb megülték, de erre nézve nem maradtak fenn hiteles adatok.

Ellenben bizonyos az, hogy a kereszténység nagy jubileumát nemcsak megtartotta később, 1350-ben VI. Kelemen, de sőt elrendelte, hogy jövőre Rómában minden száz vagy ötven évben hasonló ünnepeket üljenek, a mit aztán VI. Orbán 30 évre, II. Pál pápa pedig 25 évre korlátozt. Végre aztán a következő pápák semmi időhöz nem kötötték magokat; derűre-borúra ünnepeket a jubileumi éveket s ezzel egészen mindennapivá törpítették VIII. Bonifác pápa merész gondolatát és annak megvalósítását.

De hogy még ily alakban s ily rövid időszakban is mily nagy szabásúak voltak hajdan ezek a római jubileumi ünnepek, mutatja az,

hogy az oda özőnlő millió és millió ember a lakások és élelmiszerek árát kétszeresre rugtatta fel, úgy hogy előkelő uraságok már *öt évvel korábban* szokták kibérelni az alkalmasabb házakat s lakásokat.

Olesó kéjvonatokról, utazási kedvezményekről persze ez időben még nem volt szó. De mi ért volna fel azzal az előnnyel, melyet a pápák biztosítottak az ünnepi zarándokoknak, hogy t. i. ha útközben találának meghalni, a menny rögtön feltáru előtűk, a nélkül, hogy a tisztító tűzgyötreleimát kellene szenvedniök. Végre már

bol került.

beérték azzal is a pápák, ha a helyett, hogy személyesen Rómába utaznának, csak a pénz küldik be magok helyett.

Száz és százerek csókolták ilyenkor azt a koptott érzékesztet, mely a Szent Péter templomának egy befalozott ajtaja felett volt kitzve, a mely elé a pápa nagy kísérettel vonult, hogy aztán egy aranykalapáccsal átörze a falat, melynek széthulló törmelékait az ájtatos ünneplők buzgón kapdosták el. Ilyenkor szokta a pápa az eretnekeket is ünnepélyesen kiátkozni, mely után jellempileg egy gyertyát kellett a földre dobnia. 1695-ben az akkori pápa, elhibázva a mozdatot, véletlenül egy bibornok fejére dobta a gyertyát, a mi nagy derűtséget okozott, úgy hogy a szent atya is alig tudta tartóztatni nevéstét. Mindezen a ceremóniákban a tolongás oly nagy volt, hogy 1450-ben, V. Miklós pápa alatt a St.-Angeli hidon több százan tiportattak el.

A kereszténység nagy jubileumai azonban mind kisebb arányokba zsugorodtak össze s a helyet a bigottság is rájuk nyomta bélyegét, elvesztették tisztá, magasztos méltóságukat. A francia forradalom első lázas napjai adtak igazi példát arra, hogy miként kelljen valódi nemzeti ünnepet ülni. A fejedelmi ünnepe 1790 május 30-án és július 14-dikén a francia egység esodálatramelő jelképezése volt. A régi uralom megdőlt, s az új francia társadalom önként, foederáció útján szervekedett, hogy kifejezze megőrdölését a dolgok új állapotát előtt s hogy láthatóvá tegye a király és nemzet egybeforrását az alkotmány létrehozásában.

Franciaország lakosságának egy jelentékeny része jött össze, vagy képviseltette magát a május 30-diki lyoni ünnepélyeken, 50 ezer küldöttség, több mint félmillió ember képviseletében. Egy 50 láb magas mesterséges szikla tövében csoportosultak, mely a Concordia templomát jelképezte, tetején a szabadság óriási szobra állt, a mint egyik kezében polgárorszort tartott, a másikkal pedig egy lándzsát emelt, hegyére tűzött frigiai sapkával. A szobor lábánál oltár emelkedett, melynek lépcsői a sziklába voltak vésvé. Oda halmozták össze a zászlók tömegtelen számát s ünnepélyes mise után ezrek ajkáról hangzott fel a polgáreskü magasztos szövege. Azután fényes bál, diszembéd és ragyogó tűzijáték fejezte be a ritka, lélekemelő szertartásokat.

Mindez azonban csak előkészület volt. Párisban kellett hasonló ünnepélyeket rendezni, hogy ott, az ország szívében gyűjtsék fel a lelkesedést lángját. Párisba kellett Franciaország nemzetiségét összpontosítani, hogy az összes nép, az egész nemzeti véderő egyszerre tegyen hódoló fogadalmat az alkotmányra, s egy egyszerű cselekmény ünnepélyességében tegyen tanúságot a francia nemzet nagyságáról, dicsőségéről. A párisi község tanácsa örömmel vette magáévá a szép tervet s egy küldöttséget választott kebeléből a nemzetgyűléshez, hogy a hivatalos program megállapítása tárgyában érintkezésbe tegye magát vele.

Mindenek előtt kiáltványt bocsátottak ki, mely lelkes szavak után azzal az emlékeztetéssel végződött, hogy július 14-én vívták ki a szabadságot; ugyan a napon esküdjének fel annak megtartására is; ugyanazon napon, ugyanazon órában hangozzék fel az ország minden részéből a lelkesedés rivalgása: «Éljen a nemzet, a törvény, a király!»

Tisztelő küldöttségekkel vett részt a nagy nemzeti jubileumon a nemzetiség, a tengeri és szárazföldi hadsereg. Hat embert küldött minden kétszáz után a nemzetiség, hatot minden ezred után a gyalogság, s négyet minden lovasszere. Közközlésen állították ki s eresztették útnak őket. A kiket lehetett, hamarjában felöltöztették, a többiek egyszerűen indultak meg. Általános volt az öröm, a mámoros ünnepi hangulat; már az út alatt is meghatón nyilvánult a lakosság vendégszeretete. Megállították, feltartották a nagy nemzeti búsu záradokait s kézzel-kézre adták és vendéglétek. A ki többet nem tehetett, legalább egy korty italt nyújtott a tikkadt vándoroknak.

Mindenki testvér, mindenki barát volt. Ősz hajú altisztek, megörnyedt alakok, a hadsereg legöregebbjei, a hét éves háború tiszteletreméltó rokkantjai fürgén lépdelték a szabadság Mekkájá felé. Nyolcvan éves tengerészeket le-

hetett látni, kik egyfolytában 12 órát gyalogoltak.

Párisban ezalatt a leglázásabb előkészületek folytak a vidéki küldöttségek fogadására. Olyan ünnepélyt akartak rendezni, a melyhez fogható nem látott többet a világ, s a melyet csak a régi hellén kor hazafias felbuzdulása sugalmazhatott. Tervek, röpiratok kerültek napokonként ki a sajtó alá; a legvárakozottabb indítványok váltakoztak arra a célra, hogy minél feledhetlenebbé, minél nagyszerűbbé segítsék tenni a nemzeti öntudat nyilatkozatát.

Június 19-én a poszt származású Klootz Anacharis is felszólalt a törvényhozó gyűlésen, hogy engedjék meg az idegeneknek is a foederáció ünnepében való részvételt. Számos belga, szavojai, stb. küldöttség is jelentette be tudniillik érkezését, köztük egy török is, s mindannyian büszkén kérték magoknak a francia polgárgógot. A lakosság valóságban törte magát, hogy az érkezőket ingyen szállásolhassa el.

Összejövétel helyéül a Mars szöglet szemlélték ki, melynek két oldalán két nagy lépcsőzetet emeltek ötvözezer résztvevő s háromszázezer néző számára. Tizenkétezer munkás keze dolgozott éjjel-nappal az ünnepély színhelyének elkészítésén, s a párisi nép minden rétege, a legelőkelőbből a legszegényebb munkásig a «Ça ira» hangjai mellett segítkezett nekik. Egy hét alatt minden készen állott. A király-ez ünnepélyek napjára tűzte ki az újon megnyitott XVI. Lajos-híd felavatását is s a bevonuló foederalisták tisztelegésére ezt választotta: «Mondjátok meg polgártársaitoknak, hogy a király atyjok, testvérek, barátok, hogy csak az ő boldogságuk teheti boldoggá, az ő dicsőségük nagygyá, szabadságuk erőssé, s balsorsuk szerencsétlenné».

A nagy napon, július 14-én már reggel öt órákor 83 lobogó alatt sorakozott a beláthatatlan néptömeg, a négy milliónyi polgár és a számos katonai küldöttség. A szakadó eső s a gyötrő éhség dacára tolongva hullámozott a tengernyi ember a boulevardokon, a Rue St. Martin és St. Honoré felé. Az ablakok mindenütt felnyitáltak, s kenyeret, sódat nyújtottak gyöngéd kezek az elesigázott hadiak felé, kik átkelve a Szajna hidján, díszes diadaliv alatt érték a Mars mezőre.

Ott, a beláthatatlan térség közepén emelkedett a haza oltára, hol az ünnepelő küldöttségek egymás mellett helyezkedtek el, néhol bokáig erő víztöcsében, de azért semmivel sem törődve, vigan lejtették a ferendola-t. Majd sorban érkeztek a nemzetgyűlés tagjai, élükön az agg bajnokok, s nyomukban a megszámlálhatatlan fiatalság.

E közben a királyi családnak szánt emelvényen is helyet foglalt a király, királyné, az egész királyi család és a nagyköveti testület. Most délczeg fehér lován Lafayette a királyi páholy elé rugatott, hogy átvegye királyi ura parancsát. Közvetlenül az oltár előtt kétszáz pap sorakozott, vállukon háromszínű övvel; maga Talleyrand fényes segédlettel celebrálta az ünnepi misét, utána megáldotta a lobogókat. Majd Lafayette lépett bátorra élen az oltár elé s kitörő üdvözlés közt esküdjött hűséget a nemzetnek, a törvénynek és a királynak. A zászlók meghajoltak, a kardok felvillantak e történelmi jelenet alatt.

Azután a nemzetgyűlés elnöke s a képviselők tették le a hűség esküt. Szavaikat utána zúgta az egész nép: «Esküszünk!» Ekkor maga a király emelkedett föl helyéről s harsány, messze hallható hangon szólalt meg: «En a francziák királya, esküszöm, hogy az állam alkotmánya által rám ruházott hatalmat arra fogom használni, hogy fentartsam a nemzetgyűlés által előterjesztett s általam elfogadott alkotmányt». A királyné hozzátette: «Ime fiam, ő is osztozik érzelmeimben», s karjaiba emelte a dauphinet. Földrengető zúgás támadt e szavakra: «Éljen a király! éljen a királyné, éljen a dauphin!» A kétszáz zenészből álló zenekar rázendített, siketítő dobpergés s negyven ágyú bömbölése jelentette Párisnak a szabad francia nép s alkotmányos királya közt megpecsételt frigyét.

Be kell azonban vallani, hogy másnap az újságok némi ürömséppel is vegyítettek az általános öröm hangjai közé. Tiltakoztak a Lafayettetel szemben tanúsított túlzó hódolat ellen s hibáztatták, hogy a király nem ment az oltár elé az esküt letenni, hanem trónsátorában mondta azt el. De mi volt a széthúzás ezen el-

vonuló árnyéka a nap derült dicsőségéhez képest. Szertartás után a 14,000 foederalista tiszteletére 25,000 terítékű bankett következett, melyet Páris városa rendezett. Következő napokon pedig folytatták az ünnepélyeket; a Bastille helyén táncoltak, s általános kivilágítás, katonai szemle, tűzijáték, léghajó föleresztés és más mulatságok fejezték be a programot.

S míg Páris ekkép mulatott, a vidék is kivette a maga részét a nemzeti ünnepélyekből. A lakosság apraja-nagyja a nyílt mezőkön gyűlt össze, úgy, hogy a falvakon áthaladók csak a kutyákat lelték otthon. Minden ember részt vett a fényes napokból a százévestől a csecsemőig. Nem volt többé szegény és gazdag, koldús és előkelő: minden asztal közös volt. St.-Jean du Gardban a katolikus és protestáns lelkes az oltár előtt ölelték át egymást, s egyik a másikának prédikációját hallgatta. Másutt két agasztán: egy 93 éves nemes és egy 94 éves földműves karolták át egymást az oltárnál. Sőt az általános mámor átcsapott az ország határain is; Hamburgban, Londonban is megülte a polgárság a testvériség lélekemelő ünnepét.

A béke magasztos ünnepe egygyé forrasztott minden szívet, abban a nemes idealizmusban, mely a forradalom első, vér nélküli napjainak el nem múló dicsőségét alkotja. —7.

AZ EZREDÉVI KIÁLLÍTÁS ÉRMEI.

Az ezredévi kiállításnak háromféle kitüntetési érme lesz. Ezek az érmekek eljutnak majd az ország minden vidékére, a falusi gazda kunyhójában ép úgy fognak díszleni, mint a városi iparos műhelyében vagy gyárában, s mindenütt fenn fogják tartani hazánk nagy ünnepének emlékét.

Régi szokás, hogy a nevezetes események megörökítésére érmekek használnak. A görögök és rómaiak, az éremverés utólréhetetlen mesterei, forgalmi pénzeiken tették ezt. A középkorban feledésbe ment e művészet, melyből csak a renaissance támasztotta fel új életre. A külön emlékérmek hazája Olaszország. Alig hogy fölép e művészet (1390), már is tökéletesen alkot, *Vittore Pisano* érmei ma is mintaszertek. Előállításuk módja eleinte az öntés volt: keményfába vagy szappankőbe vésték az érmekek rajzát, azután elő s hátlapjukat összeillesztvén, homokkó mintába zárták és a formába bronzot, ritkán ezüstöt vagy aranyat öntöttek. Öntés után gondosan átjavították, cizellálták, úgy, hogy minden példány külön mutatván alkotójának keze nyomát, eredeti jelleggel és értékkel bír. A XVI. században más technika jön divatba, a verés, és azóta majdnem kizárólagosan ez van használatban. A formákat aczélba véssik és ezen aczélbéllyeggel gépileg verik azután az érmekek. Olaszországból Németországba származott át az éremverés művészete és ott két századon át különösen Nürnbergben és Augsburgban virágzott. Az olasz metszők festők vagy szobrászok, a németek ötvösök voltak. De azért az emlékérmek rajza még itt is csak arckép marad. A medaillonok a XV. és XVI. században nagy divatban voltak: fejedelmek kitüntetés- vagy ajándékképpen adományozták alattvalóknak; a gazdag polgárok fémbe vésett arcképpel kedveskedtek barátainak; s csak sajnálatos, hogy ezt a szokást később a metszet, napjainkban a művészi becs nélkül való fénykép majdnem teljesen kiszorította. A 30 éves háború után a francziák ragadják meg a vezetést az éremverésben, és ök teszik azáltal, hogy történelmi híres eseményeit allegoriatlag ábrázolják, teljessé az emlékérmek; ök teszik historiat domborművé. Korunkban ismét föllendül e művészet; az éremvéső akadémiaik elősegítik, a társadalmi irányzat is kedvez neki: jubileumok, ünnepélyek alkalmából emlékérmeket adtak ki s általános szokássá váltak a kiállítási érmekek. Hazánkban eredeti éremvéső iskolák nem voltak. Mátyás érmeit olasz mesterek készítették; utána a német iskola hatása tikződik vissza ermeinkben; II. Rákóczy Ferenc és Mária Terézia érmei a francia művészek alkotásai. Csak a legújabb időben talál művelekre az éremverés.

Az 1885-iki országos kiállítás alkalmából még a külföldhöz kellett folyamodnunk, és *Schwarz*nak nem a legsikerültebb munkája volt az akkori kiállítási érme. A Pulszky-jubileum emlékérmé is bécsi mestertől származik: *Scharff* készítette.

Annál nagyobb örömről számíthat, hogy az ezredévi kiállítás jutalmaként nemcsak magyar kéztől származnak hanem olyan kivitelűek, hogy a külföldi hasonló érmekek — még az utolsó párisi kiállításait sem véve ki — bátran összehasonlíthatjuk; pedig jelenleg a francia metszők a legkiválóbbak.

Másfél éve járt le a kiállítási érmekekre hazai művészek számára hirdett három pályázat s az eredmény az érdeklődőket nagy meglepetésben részesítette, mert mind a három első díjat egy eddig ismeretlen művész nyerte el, s tervezete oly tetszést aratott, hogy a kivitelt is rá bízta a jury. Alkotójuk *Beck Ö. F.* aránylag fiatal ember; 1872-ben született; veszprémi magyar szülői gyermeke. Az iparművészeti iskola mintázó osztályának volt növendéke. Mikor 1893-ban végzett: a kereskedelmi miniszter adományozta csekély ösztöndíjjal Párisba ment. Ottani tartózkodása nagyon jótékony hatással volt fejlődésére: a régi és új mesterek (*Roty, Chaplin, Botée*), kiknek műveit a «Luxembourg»-ban, «Bibliothèque Nationale»-ban és a «Salon»-ban tanulmányozhatta, megmutatták neki a helyes irányt, midőn a kiállítási érmekek tervezéséhez hozzáfogott. Az első siker után

A nagy érme.

A közreműködők érme.

A kiállítási érme.

AZ EZREDÉVI KIÁLLÍTÁS JUTALOM-ÉRMEI.

szorgalmasan dolgozott; tárlatainkon két év óta mindig részt vett arcképekkel; de kritikánk alig vette észre. Nem úgy Párisban, a hol pedig a legjelesebb mesterek tanítványaival kellett sikra szállania, s csak néhány napja olvashattuk a francia lapokban, hogy az Académie des Beaux-Arts éremvésői osztályán — melyet Ponscarne vezet — legyőzte a francziákat s a 2-ik díjat nyerte. (Az első, melyet csak francia születésű művész kaphat, nem adták ki.) A kiállítási emlékkoronákat is ő készítette. A kiállítási érmekek most elkészültek; néhány nap múlva haza hozza *Beck* Párisból az aczélbéllyegeket, melyekkel a körmozi pénzverőben megkezdik a kitüntetési érmekek verését. Azért alkalomszerűnek tartjuk a «Vasárnapi Ujság» olvasóinak bemutatni azok hű másolatát négy-ötödörös nagyságban.

Legnagyobb a *millenniumi nagy érme*. Római trigán, mely elé három tizes ló van fogva, áll karddal övezve, fején Szent István koronájával Magyarország nemtője, a mint baljával az ország címerével díszített paizsa támaszkodik, míg jobb keze gyönyörű mozdulattal árulja el meglepetését, midőn maga után hagyva a viszontagságos multat, tekint a 2-ik ezredévi jövőjébe, melyet bevilágít a haladás geniusának fátylaja, ki a felhőkön járó kocsi bizon vezet útján. Ez érme hátsó lapján Magyarország teljes címerével mellett két genius örködik: az egyik meg akarván jutalmazni a mult küzdelmeit, palmaágat tart kezében és harsanóbb zeng a nemzet dicsőségét; a másik a békeséges jelen áldásait ábrázolja, a bőség szarvát tartva kezében. A címer alatt levő négyoszlopalakú paizsa a kitüntetett neve vésetik. A keret és körözés nélküli érmekek fel-

jutalmául; a kitüntetett nevét itt is rá véssik az éremre. Magyar vonatkozását a feliraton kívül jelezi az érme alján Budapestnek ép oly finom, mint díszes kivitelben látható képe a láncz-hiddal és a királyi palotával. Egy ferdén fektetett palmaág adja meg a kompozíciónak az egyensúlyt. Hátlapján két igen sikerült mintázott angyal, élethű mozdulattal élénkítve a csoportozatot, tartja Szent István koronáját az ország címere fölé. Legkisebb a *közreműködők érme*. Egyik oldalán nincs figurális alak; a szerkesztés tehát fokozatos: a nagy érmen két nagy alak, a középsőn két gyermek őrzi a címet, itt az magában áll; mögötte keresztbe téve a királyi pálcza és a kard. Az előlapon a munkát ábrázoló ifjú, kezét kalapácsra támasztva tart pihenőt. A mögötte ülő genius koszorút tartva kezében várja az ítélet kimondását.

Mi is az elismerés koszorúját nyújthatjuk a művészeknek, ki ily szép alkotással ajándékozott meg bennünket és lehetővé tette, hogy magyar kéz alkotta érmekekkel jutalmazhatjuk a kiállítás alkalmából a nemzeti munkát és haladást.

Dr. Láng Nándor.

A KIÁLLÍTÁSBÓL.

— Régi ágyúk, várpuskák, és golyószóró, gyűjtő nyilak, basa sátrak, középkori vadászatok. —

A történelmi épületesoport egyrészt körülvevő középkori várak, bástyák löréseiből 50—60 ágyú s várpuska bámul ki a szürke falakat nyaldosító tükrözö vízére. A mint az ember ezt a tulsó partlő észre veszi, már csak meg nem állhatja, hogy közelebbről meg ne

nézze ezeket a félelmes mordályokat, a melyek hajdanában nagyobb hanggal, mint sikerrel szórtak vas, és kőgolyókat törökre, németre, labanczra, kuruczra, a hogy a sor hozta magával.

Legtekintélyesebb a tisztes társaságban a *Báthory Zsigmond* fejedelem óriási bronz ágyúja, melyet a derék *Almásy Albert*, a fejedelem tornentáriusainak előjárója öntött 1592-ben, mert a sárkányfogas *Báthory* címer mellett ott hivalog eme felírás is: *Opera Aberti Almási 1592*. Sajnos, hogy a hatalmas öreg ágyú, időközben valamiképp török kézre került; ezt bizonyítja a cső derekán látható hosszas és czifra török felirat, a melyet azonban legfeljebb a szomszédos ós-budai mufti tudna elolvasni. Méltó emlékeztető ennek az *Óldás Miklós* sztergomi érsek ágyúja, a melyet *Dobler Michel* mester önté vala 1554-ben.

Ezután következnek rangra nézve a híres *Bebek* Ferencz ágyúja, a melyek 1547 tájában, onnan ásitottak le a távoli völgyekbe a pel-

sóci vár mogorva bástyáiról. Gróf *Kéri János*nak is több igen csinos, de apróbb ágyúja csodálkozik még itt a tulsó parton sürgő-forgó ezilinderes, napernyős népségben. Hej, milyen más idők is jártak még akkor, midőn ezen mordályok gyűjtőlyuka be nem volt rozsdásodva, milyen más idők! Ugy tetszik, mintha a tisztes régiségek nagyot sohajtanának a visszaemlékezésére. Sohajtanak is, mert a szél bele-bele fúj tátott szájukba s a multak emlékén elmerengő szemléllő azt hiszi, sohajtat hall. Vagy talán maga is sohajt.

Még egy nagy sereg kisebb-nagyobb ágyú küzd ott a rozsdával, részint a maga hajdani, jól megvasalt ágyán, részint csak amegy pusztán, a kavicsos végig nyúlva. Egyik vékony, másik vastag, kurta vagy hosszú; másfél öles az egyik, két-három arasznyi a másik. Ott vannak csomóban azok a golyók, bombák is, a melyeket hajdanában szórtak az ellenség közé. Egy része vas, más része kő, kiformalva szépen kerekre. Hej, de micsoda ezek közül a leghatalmasabb is azokhoz a 10—15 métermázsas hegyegolyókhoz képest, a melyek a szomszéd hadigyi kiállításán sorakoznak egymás mellett, s a melyekből néhány lörés semmivé tette volna akármelyik búske várat, a melyet amazok az ócska szerzőmök védelmeztek valaha.

A *várpuskák* is elég félelmes kinézetűek s annyi bizonyos, hogy nem kímélték tőlük a vasat. Van ezen várpuska társaságban egy, mely hangosan bizonyítja böles Salamon eme mondását: «Semmi sem új a nap alatt», mert itt látjuk már a golyószórók — mitrailleusek — ősanját. Vagy hetet tudott löni, ha ugyan a 15-lyukak vályujába elszórt puskaport valamiképpen sikerült elsűnti.

Látunk aztán még egyebet is. Mai napság holmi gránátokkal könnyű felgyújtani akármi-féle fölperzselni valót, hanem a régi korban még sem volt ez olyan kicsinység. Ekkor tehát bőséges készletben tartottak mindenféle szurkos koszorukat, gyújtó nyilatkat s efféléket. Mindezek most ott láthatók az egyik középkori bástyában, melynek falai tulajdonképen ezementtel bevett nádból állanak, de azért akárki elhinné, hogy itt bizony esupa terméskőből épült, roppant erejű bástyafalakkal van dolga.

No de ezek után térjünk által a közép-kor más terére. Eddig csupán ember ember elleni háborúról volt szó, most lássuk, hogy mikép hadakozott a középkor fia a vadállatokkal.

Hát bizony itt is kimutatta vitézi voltát s hogy nem fél semmitől. Ott látunk — igaz hogy kitémőtt állapotban — egy középkori magyar nemes urat, a ki lándzsájával támad egy vadkanra, mely óriási agyaráit csattogtatva rohan a marczona képű ősnék, kit heves ugatásával borzas, tarka kutyája támogat nagy hűség-

nyeret szétfeszítjük, de aztán ugyancsak gyilkos fegyver, mely a medvebundában is halálos sebet üt. Természetű sziklaütánzatot látunk, melynek aljában ott küzd életre-halálra két gyönyörű szarvasbika, nem messze tőlünk óriási medve emelkedik fel a bozót közül s örülünk, hogy csak tömve van.

Ott látjuk aztán a nagyon ritka és vad fekete golyát a fészében, ott a kőszáli sast, a mint jámbor bárányt szabadal szét, a környező keselyűk nagy irigykedésére, alól pedig, a sűrű bozótban halálra sebzett vadkan látszik meghúzódva. Fájalmánál még nagyobb düke, mert egy hitvány kis vadászkatya felfedezte rejtekét s makacs, szemtelen ugatásával ott zavarja a tehetetlenné lett óriási állat utolsó perceit.

Sok mindenféle dolgot szemlélhetünk aztán még a régi jó időkben: farkasfogást, nyúl fogást, rigófogást, stb. Mindez épen olyan formán ment, mint mai napság; csak hogy akkor szabad volt, most pedig meg van rendszabályozva.

nőt, kiknek gyémántjai egyenként többet érnek egy millió dollárnál. A Vanderbilt, Gould, Astor s más híres családok női tagjai is ezek közt vannak.

* **Weyler tábórnokról.** Kuba mostani katonai parancsnokáról; a következő újabb részletek kerültek az európai sajtóba. *Weyler*, vagy teljes spanyol nevén *Valeriano Weyler y Nicolau*, német eredetű, de már régóta spanyollá lett családból származik. A Spanyolország keleti oldala mellett levő Mallorca szigetének Palma nevű városkájában született 1839 szept. 17-én. Nyers, de jó katona. A spanyol hadsereg tábórnokai közt a legjelesebbek egyike, de egyszersmind a legkíméletlenebb modorú is. Kubában éveken át tartózkodott; de a kubaikkal sem rokonsági, sem társadalmi összeköttetésbe nem lépett, s ezt most szintén egyik érdemének tekintik. A mostani fölkelés előtt történt legutóbbi lázadás alkalmával az ő hadsapata több fölkelőt halomra lőtt, mint a többi csapatok együtt véve. E miatt a kubaik *«mészáros»*-nak nevezték el. Kinevezetésének híre dühvel vegyes rettegéssel töltötte el a fölkelőket; de egyszersmind fokozta abbeli reménykedéseket is, hogy az Egyesült-Államok kormánya annál hathatósabb lépéseket fog tenni érdekében.

STEFÁNIA ÖZVEGY TRÓNORÖKÖSNÉ LÁTOGATÁSA A «FEHÉR KERESZT» EGYLETESEN. Erdélyi udvari fényképész felvétele.

EGYVELEG.

* **A Matterhorn csúcsára hatolt fel a múlt télen** Peck Anna nevű amerikai nő, ki mint régész igen híres. Számos magas hegyet mászott meg eddig is, mint pl. az 5490 méter magas Shesta hegyet Kaliforniában. Ő előtte még csak két nő jutott fel a Matterhorn csúcsára; az egyik szintén amerikai nő, a másik egy svájci vezető leánya.

* **I. Napoleon neje, Jozefin császárné, a legpazarlóbb nők közé tartozott.** Öltözetét 4—6 izben változtatta napjában s egy ruhát csak kétszer vett fel. Hetenként két tuzat keztíre és cipőre volt szüksége; mosott fehérneműt soha sem viselt; keztírt s cipőt csak egyszer használt. Hálóingének csipkái átlag 30—50 forintba kerültek. Minden három hóban változtatta, vagy legalább átalakította gyémántjait, a szobabutorokat és edényeket pedig legalább 4-szer évente. Istállójában 36 ló volt s lovász-mestere köteles volt havonként 12 új lovat vásárolni. Szolgái és udvari hölgyei havonként új ruhát kaptak. Fürdőszobájában a csapokból finom illatszerek folytak, melyek 6000 forint költségre kerültek. Ezenkívül fürdőkádja úgy volt készítve, hogy a kádból egy gépezet segítségével egyenesen elegáns, meleg és illatozó ágyba jutott.

* **Gyémánt gyűjteménye** több amerikai nőnek van. Magában New-Yorkban ismernek 15 előkelő

* **A johorei szultánnak, ki a múlt évben halt meg** Londonban, annyi drágaköve volt, hogy Kelet-Indiában ünnepes alkalmakkor legalább 2 millió értékű kincset hordott magán.

* **Kuba szigete** félszázaddal ezelőtt csaknem Franciaország tulajdona lett. Krisztina spanyol királynő ugyanis adósságai megfizetése végett áruba bocsátotta a spanyol gyarmatok egy részét és a párisi spanyol követ, Campazano, alkudozásokat folytatott e célból Aguardo bankárral, Talleyrand herceggel és Lajos Filöp királlyal. Az alku első pontját, hogy Franciaország Kuba szigeteért 30 millió frankot fizessen, nehézség nélkül elfogadták; de Portorico és a Filippini szigetek eladásánál Lajos Filöp sokalta a kért 10 milliót; csak 7-et ajánlott oly ürügy alatt, hogy e miatt valószínűleg háború lesz Angliával. Campazano, ki Spanyolország megalázásának tekintette az egész alkudozást, ezt az ajánlatot elegendő oknak tartotta a szakításra; hirtelen fölugrott a székéről s az összes papirokat a kemenczébe dobta.

* **Andersen, a híres dán író, rendkívül ideges volt.** Egyszer vasúton menve észbe jutott, hogy ládájában egy csomag gyufa van s a vonat gyors robogása alatt elgondolta, hogy a gyufa meg talál gyuladni. A következő állomáson kiszállott, levette a ládáját, kivette belőle a gyufát s ezért csak a legközelebbi vonattal utazhatott tovább.

FŐHERCEGEK A MŰCSARNOK TORNÁZÁN A KIRÁLY MEGÉRKEZÉSEKOR. Lajos Viktor, Ferdinánd, a toskánai nagyherceg, Frigyes főherceg, Jenő főherceg, József főherceg.

JÓZSEF FŐHERCEGET ÉS JÓZSEF ÁGOST FŐHERCEGET A MŰCSARNOKHOZ ÉRKEZTÜKKOR ÜDVÖZLI RUDNAY FŐKAPITÁNY.

A MINISZTEREK A KIRÁLY KISÉRETÉBEN A KIÁLLÍTÁSON.

LIPÓT SALVATOR FŐHERCEG MEGÉRKEZÉSE A MŰCSARNOKHOZ.

A KIRÁLY TÁVOZÁSA MUNKÁCSY KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

CHLUMETZKY OSZTRÁK KÉPVISELŐHÁZI ELNÖK SZÉLL KÁLMÁNNAL.

FÉNYKÉPEK AZ ÜNNEPÉLYEKRŐL. — Lord Albert amateur pillanatnyi felvételei.

BENCZÜR LEGÚJABB FESTMÉNYE.

(Budavár visszavétele 1686-ban.)

Az ezredéves kiállítás igen gazdag a képzőművészet alkotásában is. Jeles művészeink közül alig hiányzik valaki; festő, szobrász, mind elhozta legjobb műveit. A magyar művészet hatalmasan egészíti ki hazánk haladásának azt a fényes képét, mely a városligeti tündérvárosban tárul föl.

Erre a kiállításra tartották fenn *Benczúr* Gyulának azt a nagy történelmi festményét is, melyet Budapest fővárosa rendelt meg nála Budavár visszavételének emlékeztetére. Épen tíz évvel ezelőtt ült meg a magyar főváros kétszázéves jubileumát a vár elfoglalásának, s ekkor határozta el, hogy a Budapest történetében oly nevezetes eseményt művészileg is megörökítse, mely méltó dísz legyen a leendő új városház termék. Ezért *Benczúr* képe nem is a műcsarnok-

ban van kiállítva, a hazai művészet e díszes új otthonában, hanem a főváros pavillonjában, hol egész külön termet hagytak számára.

A művész nagy tanulmányt és sok időt fordított a kép megfestésére, egész becsvágygal dolgozott rajta. A részletekben kellő történelmi hűségre törekedett, s az egykorú fegyverek, öltözetek egész gyűjteményeit vizsgálta végig, összekereszte a szereplők hiteles arcképeit. Magához a képhez pedig több rajzot és vázlatot készített,

RAB TÖRÖKÖK.

MAGYAR HARCOS.

Részletek Benczúr Gyula nagy festményéről; Doby Jenő rézkarcain után.

egyiket mellőzte, a másikat megváltoztatta. A feladat nem volt könnyű. Egy vár megostromlását, elfoglalását sokszor megfestették már; előkelő művészek új és önálló felfogást szeretnek felmutatni. Nehezítette a feladatot az is, hogy Budavár visszafoglalásának képén rajta legyen a nemzeti vonatkozás, megkapjuk rajta szemléltető alakban a magyar fegyverek harcát is, melyek azonban a roham előtti küzdelmekben vették ki leginkább a magok részét. A Budát ostromló 80,000 főnyi seregnek csak kis része volt magyar, sőt egyáltalában a magyar hadak iránt bizalommal az idegen vezérek nem is viselkedtek. 15,000 főnyi magyar had mégis részt vett az ostromban, mely 80 napig tartott egy maroknyi ellenség ellen. A soha ki nem javított, omladozó bástyákat alig 8000 főnyi török őrség védte, a régi török vitézséggel és halálmegvetéssel.

A magyarság egyik feje Petneházy volt, előbb Tököly Imrénének, Felső-Magyarország fejedelmének vezére; kemény kurucz, ki akkor tette le a hűség esküt, mikor a törökök oly megmondhatatlanul elfogatták Tökölyt. A budai ostromban már részt vettek Rákóczi későbbi híres generálisai közül Beresényi Miklós és Bottyán János. A hosszú ostrom és a nagy vérpazarlás egyik oka különben az ostromló seregek vezéreinek viszálykodása volt. Lotharingiai Károly herceg elleni szilaj gyűlöletét Badeni Lajos beöltötte Miksa Emánuel bajor választó-fejedelem szívébe is. Csak mikor a viszályban már sok idő telt el, s a török fölmentő sereg érkezéséről értesültek, rendeltek az ostromló táborba több magyar csapatot és toborzottak önkénteseket. Magyar csapat bőségesen lett volna, de azok «átkozott kálvinista lázadók» voltak, t. i. a Felső-Magyarországból a császárhoz áttért kuruczok, körülbelül 17,000 ember. Ezeket a Tiszántúrra küldték Petneházy Dávid kurucz ezredessel, még zsoldot sem adtak nekik, de azért kitisztították a tiszántúli vidéket a töröktől. A kuruczokat és hajdukat valami nagy tömegben nem bocsátották Buda alá; a mi részt vett magyarság, leginkább Dunántúlról való volt. A kálvinista Petneházy, ki a tiszántúli hadjáratért aranylánczot kapott Buonvisi bihernoktól, csak az ostrom utolsó heteiben, augusztus hó 11-ikén érkezett Buda alá 800 huszárral. Ez

TANULMÁNYFŐ PETNEHÁZY ALAKJÁHOZ.

Benczúr Gyula nagy festményéről; Doby Jenő rézkarcain után.

kelő magyar vitéz volt, de elhatározó és döntő szerepet nem vittek.

Az ostrom maga nem kínálta tehát Benczúr-nak, a mit kerest. Más felfogásban kellett megtalálnia, hogy a magyar főváros hatóságának termében elhelyezendő kép a vár visszavételének és az ott harczolt magyarságnak emlékét örökítse. A kép azt a jelenetet mutatja, mikor a győzelem után a vezérek bevonulnak a várba. Itt össze lehetett hozni az ostrom tényezőit és szereplőit, az allonge-parókás hercegeket, a kucsmás és sastollas magyar urakat, a hajdukat, huszárokat és az idegen fegyvereseket, sőt a törököket is. Egy ünnepi proczesszió azonban, még ha egy diadalmas csatával függ is össze, rendesen szertartásosan hideg és szín-

a csapat és Petneházy ki is tett mag ért az ostrom alatt.

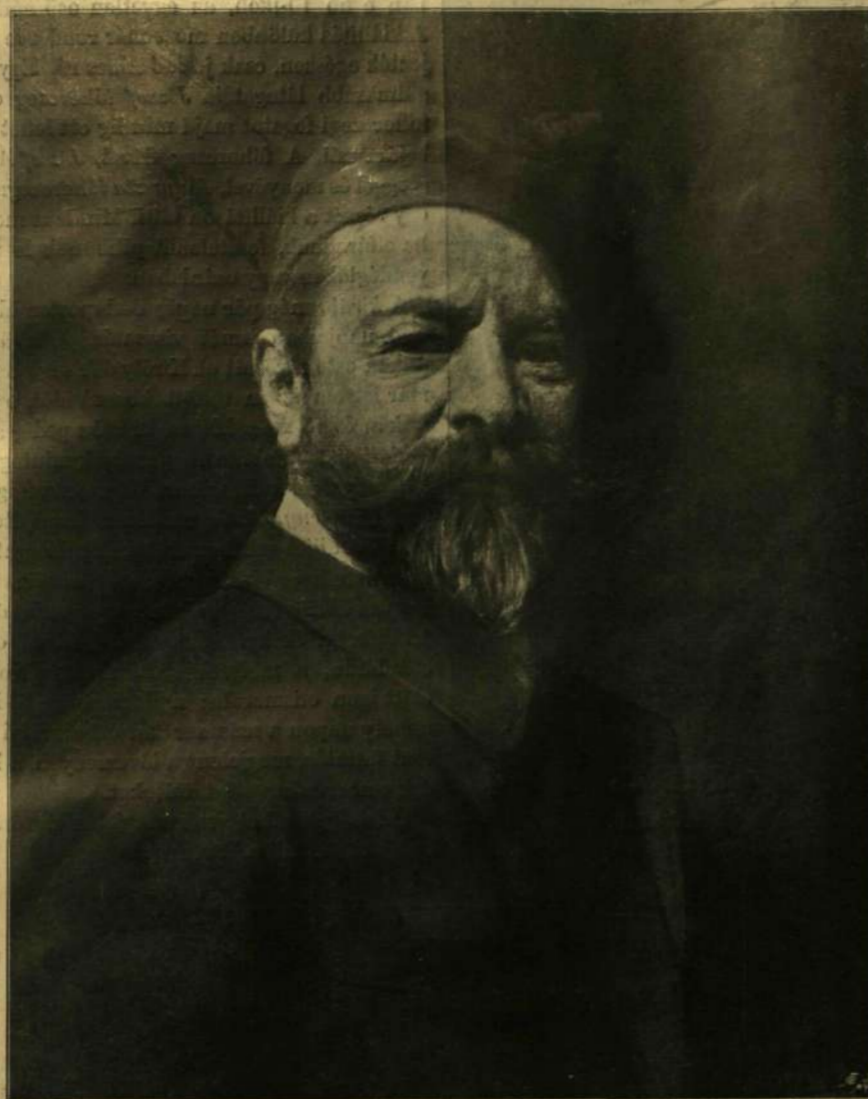
A művésznak Budavára visszavétele történeti eseményében a ránk nézve rokonszenves vonásokat és eseményeket kellett kiemelni. Föl van jegyezve Petneházy hősiessége, s róla maradt fenn emlékezetben, hogy ő lett volna az első, ki betört a vár bástyáin a várba. Hanem ha ezt festi le a művész, a hosszú ostromnak csupán egy epizódját adja. A történelmi tény pedig az, hogy német birodalmi seregek ostromolták Budavárát. A fővezérelt körül több elő-

padias szokott lenni. Tartalmat kell tehát neki adni, megkomponálni, eszmével ellátni. Benczúr kezdet óta készített több vázlatán mindig egy eszmét érlelt hova-tovább. Képének magva ugyanis az, hogy a bevonuló győztes vezérek ott találják magok előtt a várnak hős halállal elesett vezérét, Abdi basát. Ennek holtteste megállítja egy pillanatra a diadalmenetet, hogy megilletődéssel lássák a vitéz ellenséget, ki karddal kezében halt el, és tiszteletet adjanak neki.

A kép, melyet mai számunk közöl, a festményhez való egyik vázlat. Bizonyára igen érdekes a kép megfestésének folyamatához, a művész erőteljes, biztos rajzában pedig külön mestermű. A nagy képnél ugyanez a lényege, de némely részleteiben különböző. Több azon az alak. Így a vázlatból hiányzik Petneházy alakja is, ki a képen a lovasok előtt, gyalog jön, bekötött fővel, győzelmesen kivont karddal. Hiányzik a Petneházy nyomában haladó lelkes barát, Gabrieli Rafael atya, ki az ostromlók számára saját találmányú tüzet készített, mely gyújtott és elolthatatlan volt, s kit ezért Tüzes Gábornak neveztek el. A diadalmas bevonulásban újongva tartja magasra a fészületet a félhold uralmának helyén s a lelkesedés fanatizmusával külön életet képvisel a festményen. Különböző az elkészült képnél előtere is az összerombolt ágyúval, mely előtt Abdi basa elesett, vele együtt szerencsenye, talán utolsó védelmezője, s azon a helyen egy magyar harcos, a kiti talán a basa maga ejtett el. A vár kapujának nyílása is más távlatot mutat, a vázlatban a vár bástyáit, a festményen a Gellért-hegy reggeli napfényben kéklő bordáit, alatta a Duna tükrevel. A festményen nincs meg a vázlat előterében levő meztelenre lefosztott két alak sem; ezek helyét az összerombolt ágyú tölti ki. Némely részleteiben tehát eltér a vázlat a kész képtől, de mint művészi kompozíciónak érdekessége vetekedik azéval.

A vázlaton hiányzó egyik érdekes fő alakot, Tüzes Gábort külön képen közöljük. Így külön festette meg előbb Benczúr. Mint aul a nemzeti színház jeles művésze, Gyenes László ült hozzá.

A hosszú, romboló ostrom nyomai mindenhol láthatók, összedőltek falak, legett épületek, melyek még nem aludtak ki; elszört fegyverek. A háttérben a német birodalmi csapatok sorai tűnnek föl, a mint megszállják a vár utcáit. A vezérkar a Tabánba vezető kapun jön fel, s útja egy megrongált fal tövében viszi el. Ennek aljában terül el hanyatt feke az ősz Abdi basa, koponyáján mély vágással. Ledőlő szerencsenjének holtteste elzárja az utat, s hőkölve, félrekapott fővel áll meg előtte a magyar huszár lova. A huszár épen trombitáját fújja. Kemény, marczona legény, s lova is illik alá. Ép ily kitű-

BENCZÚR GYULA. — Saját festménye a florenzi Uffizi-képtárban.

nően festettek a többi lovak is. Az előtérben táru lenk az utolsó budai basatragédiája. Elestével porba hullt mellette a lófarkas lobogó is. E pillanatban hajlik le épen egy magyar harcos, s fölvette a lófarkas jelvényt, de a harcos kezében még egy német birodalmi zászló is van, s annak sárca selymével készül leborítani a hős török holttestét. A legyőzött ellenségnek hozott e lovagias megtisztelés a festmény poetikus eszméje.

A katonák újongva üdvözlök a győztes vezéreket. Még mindig találtak a várnak törököket, többet közülök összekötözve most visznek el. Ez is a kép mozgalmasságát növeli. A császári hadak fővezére Lotharingiai Károly lovagol fehér ménen a tábornoki kar élén. Lovát visszarántja a halottak közelében. Megilletődéssel nézi a jelenetet Fiáth János is, a győri gyalogok vezére. A herceg mögött Koháry János, a költő alatt ágaskodik a mén. A herceg mellett kissé hátrább a bajor választó Miksa Emánuel, szintén lóháton, valamint Badeni Lajos őrgórf, a harmadik fővezér. A bajor választó mellett tűnik föl az Erdélyből származott gr. Csáky László, és a még akkor egészen fiatal, később nagy híru Savoyai Eugen, aztán Pálffy János, Esterházy János győri vicegenerális, majd a 21 éves Beresényi Miklós, Vak Bottyán Jánossal, ki ép az esztergomi huszárok kapitánya volt, mindketten később Rákóczi Ferenc vezérei. A két utolsó a menet fölismérhető alakjai közt: gr. Bathyan Ádám és gr. Barkóczy Ferenc. Mindnyájukat hiteles arczképek után festette a művész. A bevett váron és a csapatok közt magyar, bajor, császári és brandenburgi hadi zászlók lengenek.

A kép alakjai életnagyságúak; ennyi alakkal tehát a legnagyobb festmények terjedelmét éri el. Lelkiismeretesen átgondolt a művész minden részletet és nagy figyelemmel dolgozott ki. A fegyver, vértet, a viselet külön tanulmány. A falomladdal borított előtér a valóságrol győz meg. De ezek mellékes dolgok. A főlényeg a nagy mozgás, az alakok életereje, a viharos idők oly sokféleféppen jellemzett férfiai, az ünnepélyes csoportba belevegyülő megilletődés, a nyers harcosok újongása. A színek pedig pompáznak és ragyognak.

Benczúr, ki annyi szépet és jeleset alkotott, művészelete egész teljében mutatja e nagy törté-

nelmi festmény. Sokan legjobb művének itélik, a mivel nagy van mondva ilyen múltú művészről, ki negyed század óta aratja itthon és a külföldön sikereit.

A nagyhatású kép egyes részéről és a hozzá való tanulmányokból Doby Jenő jeles rézmetszőnk művészi rézkarozokat készített. Ezekből hármat közlünk. Egyik a fogoly törökök csoportja, három turbános alakkal; a másik pedig két tanulmányfő. Petneházy alakjához festette azt a kucsmás, jó magyaros tanulmányfőt Benczúr, melyről Doby másolatot vett; a kép elkészülése alatt azonban ezen is változás történt, ott Petneházy feje a süveg kendővel be van kötve. A másik tanulmányfő azé a magyar harcosé, ki a basa holtteste fölé hajol le.

Közöljük a mester saját festésü arczképét is. A florenzi Uffizi-képtár fogja díszíteni, melynek egyik osztályát már rég idők óta kiegészítik a leghíresebb művészek arczképeivel. A képtár igazgatósága kéri föl erre a művészeket. E megtiszteltetésben Munkácsy és Benczúr részesültek magyar művészek közül a legközelebbi időkben.

Benczúr művészi pályájának első fényes felét külföldön, Münchenben töltötte el. A fényűző Lajos bajor királynak legkedveltebb festője volt, festményeinek egy részét a király számára készítette. Trefort közoktatásügyi miniszter tette lehetővé, hogy a művész itthon, hazája javára gyümölcsöztesse tovább művészetét. A magyar festészeti akadémiát pótló mester-iskola élére állította. A ifjú festőnemzedék egész gárdája veszi körül, s tanul a mestertől, kinek tudása, izlése oly jótékonyan és termékenyítőn érezteti magát a magyar képzőművészet fejlődésében.

AZ EZREDEVI ÜNNEPÉLYEK.

E hó 9-ikén és 10-ikén ünnepelt az egész ország. Az első napon az ország összes iskoláiban tartották az ezredéves ünnepet; tanítók, tanárok intéztek hazafias szöveget, költeményeket szavaltak el zászlók alatt, nemzeti kokárdákkal vonultak templomba.

BENCZÚR GYULA MŰTERME A FESTÉSZETI MESTERISKOLÁBAN.

Ő felsége, Darányi Ignác, Nagy Gábor, József Agost és miniszter, min. tanácsos, József főhercegek

A KIRÁLY LÁTOGATÁSA AZ ÁLLATKIÁLLÍTÁSON. — Erdélyi udvari fényképész félvétele.

és az ünneplő helyekre. A másik napon pedig országsszerte minden felekezett *háladó isteni tiszteletré* gyűlt össze, zsolozsmákat zengett és kérte az Egek urának áldását.

Budapest fővárosának közgyűlése pedig e hó 11-ikén egy millió forintot szavazott meg az ezredéves ünnep alapítványul, fele részben közművelődési, fele részben jótékony célokra. Az ünnepélyek alatt hatóságok, városok, főpapok, egyesek igen szép és nagy alapítványokat tettek, melyek késő időkre is éreztetni fogják a nemzeti ünnep hatását.

A főváros természetesen folytonosan zajos napokat él, hisz rendkívüli élet központjává lett. Csak az idő is kedvező volna már. De eddig még barátságatlan, hideg, esős, szeles. Reggel kiderül, délre beborul délután esik, egyik nap úgy mint a másik nap. A kiállítás látogatásában tehát a közönség fel

A MÜCSARNOK ÚJ ÉPÜLETE. — Lord Albert amateur fényképész félvétele.

A kiállítás látogatottsága. A kiállításnak megnyitása óta e hó 10-én, vasárnap volt az első nagyobb mérvben látogatott napja, mert a megnyitást követő napon a hideg, szeles, esős idő megromította a kiállítás látogatottságát.

A közlekedő eszközök nem tudták a mindenfelől közönlő népet kiszállítani, úgy hogy az Andrássy-út, a fasor és az István-út egész nap telis-tele volt gyalog kivonuló emberekkel. Magán az Andrássy-út főkapun, csakis napi belépő jegyekkel 21,104 ember jött a kiállításra, a II-ik (király-utcai) főkapun 14,267 napi jegyes látogató, a III-ik kapun (az István-út mellett) 2093, az V-ik kapun (Os-Budavarárnál) 2772. A IV-ik (Erzsébet-úti) kapunál még nem működik a számláló gép, s itt csak a jegyszelvények összeadása után tudjuk meg pontosan a látogatók számát. A gépeket megolvasott látogatók száma tehát 40,136, a mibe nincsen be-tudva az a legalább ezer ember, a ki az Erzsébet-út felől jött a területre, valamint azok, a kik a körül-belül 25,000 bérleti és vagy 10,000 szabadjegy tulaj-donosai közül kinn voltak. Mindent egybevetve, a kiállításnak vasárnap 55,000—60,000 látogatója volt. Az 1885-iki kiállításra a legnagyobb látogató-ság pünkösdi első napján volt, a mikor 38,170 ember fordult meg a kiállításon.

Az egyetem ünnepe. A tudomány-egyetem minden évben megüli újjaalakulásának évfordulóját. Ezt most május 13-ikán összekapcsolta az ezredéves ünnepel. Az ünnepélyt az egyetemi templomban tartott isteni tisztelet előzte meg, melyről az ifjúság zászlóval vonult az akadémia palotájának dísztermébe. Itt a tudományos élet képviselői közt meg-jelent Wassics Gyula közoktatásügyi miniszter is.

Lengyel Béla rektor, ki a díszgyűlésen elnökölt, megnyitó beszédében a régi magyar világ oktatás-ügye és főiskolái történetét mondta el, majd az újabb idők munkásságáról beszélt, a nemzet erősö-déséről, melynek természetes következménye, hogy a nemzet ellenségei szaporodtak. Végül az ifjúság-hoz intézett szózatot, melynek kezében van a máso-dik ezredév kezdete. A taps, mely a beszédet kísérte,

van tartva. Óriási tömegekben is özönlött ki azon-ban e hó 10-ikén, az egyetlen eső nélküli napon. A kiállítás különben most már rendezve van, befe-jezték egészen, csak jó idő nincs rá. Egyik legszor-galmasabb látogatója József főherceg családja. A főhercegi fogatot majd mindig ott lehet látni a fő-bejártnál. A főherceg fiával, József Agost főher-czeggel és menyével, Augustus főhercegnővel a nap egy részét a kiállításon tölti. Mindent megnéznek, s ha elfáradnak, fesztelenül pihennek le valamelyik vendéglőben vagy csárdában.

A király még pár napig Budapesten időz s június első napjaiban ismét visszatér. A királyné e hó 9-ikén este távozott el. Király ő felsége a kiállításon már három ízben töltött hosszú időt, e hó 6-ikán, 8-ikán és 15-ikén. Május 12-ikén pedig a hatalmas lökiállítás szemléltte meg, melyek mintegy ezer volt a kiállított lovak száma, 14-ikén végig nézte az ügét verseny pályán rendezett lovasjátékot, mely többféle díjjal volt összekötve. Meglátogatta a király a Dunán horgonyzó «Szamos» monitort is, ezt a kis vas szörnyetegét. Volt az operaszínházban e hó 12-ikén gr. Zichy Géza «Alár» című operájának előadásán, a melyről eltávozásakor Nopcsa báró előtt igen elismerőleg nyilatkozott; 15-ikén pedig a mely napon a százezer koronás királyi díjért törté-nt futtatás, megjelent a löversenyen, a hol tömér-dek ember nézte a futtatásokat.

Ő felségét, a hol csak megjelenik, tüntető lelke-sedéssel üdvözi a közönség.

megújult, mikor Jókai Mór, az egyetem tiszteleti doctors lépett az emelvényre s elmondta «Eresz-várunk nekünk a tudomány» című beszédét, mely-nek minden része gyűjtőlag hatott. Ezer év előtt — ugymond — fegyverrel hődtötték meg e hazát, most meg kell hódítanunk szellemünkkel és tu-dományunkkal. Szólt az ő idejébéli egyetemi tanula-ról, mikor az iskolai nyelv latin volt. Nem csupán Magyarország éri meg, a tudomány terjedésének áldásait, hanem közelebb hozza egymáshoz a nem-zeteket. A tudomány a közös vallás. És hogy min-den tartománynak művelője megtalálja Magyar-országon a megfelelő helyét, a magyar tudomány-egyetem nevében mondjunk ezért hájat a nemzetnek és a királynak. Éljen a király!»

Felhangzott ismét az éljenzés, aztán az egyes karok dekánjai hirdették ki a tiszteletbeli doktorrá választottak névsorát, mely a következők:

Bölcsészeti doktor: József főherceg; orvosdoktor Károly Tivadar bajor kir. herceg.

Hittudományi doktorok: Fraknói Vilmos ezim-zetes püspök, Irsik Ferencz és Mohl Antal apát-kanonokok, Rajner Lajos prépost. Kanonjogi dok-torok: dr. Samassa József egri érsek, dr. Scherer Rudolf gráci egyetemi tanár és Freisen József a paderborni theologiai intézet tanára.

Jogtudományok doktorai: Szabó Miklós, a kuria elnöke, Csemegi Károly, kuriai nyug. tanácselnök, dr. Unger József, az ausztriai birodalmi bíróság elnöke, dr. Sohm Rudolf lipseai tanár, dr. Häbler Bernát berlini tanár, dr. Liszt Ferencz hallei tanár és dr. Darreste Péter párisi ügyvéd.

Az államtudományok doktorai: Kállay Benjá-min közös pénzügyminiszter, gróf Apponyi Albert képviselő, dr. Menger Károly bécsi tanár, Leroy-Beaulieu Pál s Levasseur Emil, a párisi Collège de France tanárai, Bodis Lajos, az olasz királyság sta-tisztikai hivatal főigazgatója, és Sidgwick Henrik cambridgei tanár.

Orvosdoktorok: Than Károly budapesti egyetemi tanár, dr. John Shaw Billings Filadelfiában és Baltimorében az egészségügy tanára, Virchow Rudolf berlini tanár, Lister József londoni orvos-tanár, Retzius Anders Adolf stockholmi tanár, Baccelli Guidó római orvos-tanár, Roux Eduárd, a párisi Pasteur-intézet tagja.

Bölcsészeti doktorok: gróf Széchenyi Béla, Sémsey Andor és gróf Kun Géza, a tud. akadémia tisz-teletbeli tagja, Szilády Aron halasi ref. lelkész, Löczy Lajos budapesti egyetemi tanár, dr. Pauler Gyula orsz. levéltárnok, Bunsen Robert Vilmos, heidelbergi egyetemi tanár, Bryce James, az oxfordi egyetem volt tanára s volt angol kereskedelmi mi-niszter, Villary Pasqual firenzei tanár, Berthelot Pierre vegyész és volt-franciaia külügyminiszter, Spencer Herbert angol bölcész, lord Kelvin (Sir William Thomson) glasgowi tanár, dr. Hartel Vilmos, az ausztriai közoktatásügyi miniszterium osztályfőnöke, Wundt Vilmos lipseai tanár, Müller Miksa oxfordi tanár, Grimm Herman berlini tanár, dr. Schuchardt Hugó gráci tanár, Aspelin János, Reinhold helsingforsai tanár, Radloff Vilmos, a szentpétervári tud. akadémia tagja, Jovanovic Zmaj Jovan szerb író, dr. Jagic Vratoszláv bécsi egyetemi tanár, Mommsen Tivadar berlini tanár és dr. Teza Emil páduai egyetemi tanár.

Még a pályázatok eredményeit hirdették ki s az ünnepély a himnusz élénkítésével véget ért.

A József-műegyetem ünnepe. A műegyetem ünnepe, melyet az ezredévi ünnepélyek alkalmából tartottak, május 6-án folyt le. Az ünnepélyt a mű-egyetem udvarán rendezték, melyet ez alkalomra szépen felszítették, s a főkapuról szemben díszes sátor állítottak. 11 órakor megérkezett Wassics Gyula közoktatásügyi miniszter, a rektor és a taná-rok kíséretében. Dr. Entz Géza rektor és Hossay Lajos dékán a sátorban foglaltak helyet, míg a miniszter és a többi tanárok a sátor előtti díszhe-lyekre ültek le. Mőgőtte teljesen megtöltötte az ud-vart a nagyszámú közönség, a melynek soráiban sok szép hölgy is volt. Dr. Entz Géza megnyitó be-szédé után a műegyetemi dalárda Kölcsey-Erkel «Hymnusz»-át énekelte el; majd Hossay Lajos lé-pett az emelvényre s hosszabb beszédében emléke-zett meg a nap jelenlétééről. Zajos éljenzés jutal-mazta a szép, komoly beszédet, mely után egyik műegyetemi polgár szavalt a «Mi a hazá»? című nagyszerű költeményét. A műsor utolsó pontja Erkel «Szózat»-ja volt, melyet a da-lárda adott elő.

Ezredévi ünnep a bécsi Theresianumban. A magyarországi iskolai ezredévi ünnepélyeknek szép folytatása volt. Bécsben e hó 11-ikén, mikor a Theresianumban ünnepelték meg a milleniumot.

Reggel nagy misét mondott az intézeti templom-ban dr. Mayer Lőrincz prelátus, az udvari plébános. Misa után, feltűzen egy órákor az intézet dísztermé-ben volt az ünnepély folytatása. A vendégek közt ott volt Wassics Gyula közoktatásügyi miniszter Lövey miniszteri tanácsossal, gróf Goluchowski Agenor kultúrminiszter, gróf Badeni az osztrák miniszterelnök, báró Jósika Samu, a király személye körülí miniszter, P. Jener, a közös államszámvevőszék

elnöke, lovag Merkl tábornag, a közös hadügy-miniszter képviselőiben, gróf Pálffy Endre, a ma-gyar testőrség kapitánya, Pelopotozsky tábori püs-pök és sok más előkelő személyiség. Az ünnep egy királyhímnusz élénkítésével kezdődött. Ezután a joghallgatók növédekszakaszból előállt az ünnepi szónok, gróf Bethlen János, és méltatta a mille-niumnak, a nemzet érzővess, küzdelmes harcának jelentőségét és a királyra és a hazára mondott éljenzéssel fejezte be hangulatos szavait. Az éljenzés lecsillapodása után dr. Wassics Gyula közoktatás-ügyi miniszter intézett hatóságos beszédet az intézet magyar ifjainak, melyet szólni nem akart éljenzés-sel fogadtak. Majd az osztrák növédekek nevében báró Gautsch Oszkár, VII-ik osztályú gimnazista mondott német ünnepi beszédet, telve a magyar állam és a magyar nemzet iránt érzett rokonszenv-vel. Végül az akadémia gondnoka, báró Gautsch János beszélt röviden. Az ünnepet lakoma követte, melyet báró Gautsch osztrák közoktatási miniszter adott a magyar miniszter tiszteletére. A lakomára ép az a fényes társaság gyűlt össze, mint az ünnepély-re. — Az első felkötőszót báró Gautsch miniszter mondta Wassics Gyulának, mit Wassics viszonzott, Gautschra emelvény pohárát Wassics beszéde után Kállay Béni közös pénzügyminiszter köszöntötte fel Gautschot, majd Wassics gróf Czirákyt, a Teré-zianum magyar kormánybiztosát álltette. Dégen képviselő az intézet növédekeit köszöntötte fel, Thallóczy pedig Wassicsot és Gautschot.

TÜZES GÁBOR.

Benczur Gyula vázlata «Badavár visszavétele» című új festményéhez.

A kiállítás tárgymutatója. Mindjárt a kiállítás első napjaira megjelent a kiállítás mind a 20 cso-portjának tárgymutatója. A nagy mű gondos és ki-merítő képet adja annak a roppant anyaghalmoz-nak, mely a különböző csoportokban össze van hordva. Kétféle szakirok írták meg valamennyi szak ismertetését, történeti fejlődését és mai állását, kiterjeszkedvén minden részletre, mely a kiállítás látogatói előtt tanulságos lehet. A nagy munka szerkesztésének fáradságos műveletében Ráth Károlyt, Mudrony Somát és Micsch Endrét illeti meg a legfőbb rész. Az egyes csoportok katalógusa külön is kapható lesz.

A sajtó pavilonja a kiállításon. A nagy ipar-csarnok melletti díszes palotában, mely a közmű-velődés pavilonja, e hó 12-ikén adták át a sajtó otthonát, melyben a hírlapírók megpihenhetnek vagy dolgozhatnak. A megnyitásra megjelentek: Dániel Ernő kereskedelmi miniszter, Schmidt József kiállítás igazgató, Gelléri Mór titkár; a sajtó részéről Jókai Mór, Rákosi Jenő, az Oththon elnöke, Horváth Gyula, Gajdár Ödön, az Oththon al-elnöke, Singer Zsigmond, a külföldi újságírók szindikátusának elnöke, a napi sajtó munkatársai. A társalgó terem, a hol az urak összegyűltek, modern kényelemmel van berendezve. Az egybe-gyűltek Dániel miniszter üdvözölte. A társalgóból most átmentek az egyes, igen széleskörűen beren-dezett dolgozó-szobákba. A sajtó képviselőire igen kellemes hatást tett az egész pavilon izléses és elegáns berendezése. A megnyitót villásreggeli zárta be a franciaia vendéglőben, hol először a miniszter éltette a sajtót, majd Jókai, Rákosi Jenő, Schmidt igazgató mondtak felkötőszókat.

A bécsi hírlapírók a kiállítás meglátogatására pünkösdi napján külön vonaton érkeznek Buda-pestre.

A bosnyák-hercegovinai kiállítás megtekintésére hívta meg Kállay Béni közös pénzügyminis-ter a sajtó képviselőit e hó 12-ikére. Kiknek a bos-nyák-hercegovinai kiállítás épületeit és berende-zését mutatta be lovag Horváts Ede osztályfőnök,

Hörmann Szilárd kormánytanácsos, kiállítás bi-ztos és Szokolay Kornél kiállítás titkár. Őt nagy épületben foglal helyet az érdekes kiállítás, külön az ipar és gazdaság, aztán a bosnyák vasutak. Legérdekesebb a bosnyák ház, melynek földszintjén bosnyák munkások szőnyegeket szőnek, az embe-letlen pedig az egyes bosnyák vidékek lakóinak szoba-berendezése van bemutatva, érdekes képekben. A bosnyák kávéház épülete fejezi be a kiállítás építkezéseinek sorozatát. Itt egy tamburás banda török nótákat játszik. Az érdekes kiállítás meg-feltekintése után lakoma volt Drechsler Andrássy úti vendéglőjében, melyen felköszöntöket mondottak a bosnyák-magyar barátságáért, Kállay Béni minisz-terre, Bosznia és Hercegovina előhaladásának vez-zérfértására s e nagy munkában közreműködött munkatársaira.

A falu ünnepei. A kiállítás falu ünnepei már megkezdődtek. Nagy csoport ünneplő érkezett: szász-újfalusi szászok, hogy e hó 12-ikén lakodalmat üljenek, összesen 130 szász; ellátásukról a kiállítás népkonyha gondoskodott, és szállásuk is a kiállítás melletti barakokban volt.

A szász lakodalom népségét Konnerth János szászújfalusi bíró és tiszteletes dr. Theil Rudolf lelkész hozták fel. A jegyes pár: Vád János és az ő menyasszonya. A lakodalmas néppel feljött a banda is, csupa trombitával. Az esküvő útja szépen ki volt számítva; hogyan mennek a közgyűzőhöz; az evangélikus templomba, hogyan vonulnak be a falu szász házába. De ez bizony elmaradt, mert az esküvő elé akadály gördült. A vőlegény mindössze 19 éves, katonasor előtt áll s így nem kapott engedélyt a nőfűlésre. Az elmaradt, illetőleg el-halasztott esküvő helyett tehát csak eljegyzési ünnepélyt tartottak, vig dárúddal, mulatsággal. A mulatságból ki is vették részüket a jó németek, a faluhöz tartozó debreczeni csárdában. Annak rendje szerint történt meg a leánykérés, s a násznép kör-utat tett a városban festői viseletében, vagy tiz ko-sival. Délen ültek a lakomához, mely 3 óráig tar-tott. Este az ünnepélyek csarnokában folyt a dárúdo; másnap aztán haza tértek.

Nemzetközi vívőversenyek. Az ünnepélyek egyik érdekes része az a nagy nemzetközi vívő-akadémia a melyen május 20-án Európa leg-hírnevebb kard- és tör-vívói fognak mérkőzni. A vívó akadémiát május 14—19 napjain vívő versenyek előzik meg, a melyekben a Magyar Athletikai Klub jelentése szerint összesen 235 elő-kező külföldi és magyar kard- és törvívó részt-venni. A versenyek győztesei aztán a következő napon egymás között megvívják a nagy vívő-aka-démiát.

Ünnepélyek sorrendje. Május 16. Hangverseny a kiállításon. Diszeladás (theatre paré) a nemzeti színházban. Löverseny. Május 17. A magyar tud. akadémia ünnepi ülése. Kerékpár-verseny. Népün-nep a Vérmezőn. Löverseny. — Május 22. Hang-verseny a kiállítás ünnepiségek csarnokában. (Ugyanez május 23, 25, 26, 29, 30.) — Május 25. Tornaverseny. A tenyész-szarvasmarha-kiállítás megnyitása. — Május 30. Dalosünnep a kiállításon. — Május 31. Kerékpár-verseny. A tenyész-szarvas-marha-kiállítás bezárása. — Június 5. A tenyész-ló-kiállítás megnyitása. — Június 12. A tenyész-ló-kiállítás bezárása.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

«Szépirodalmi könyvtár» ezimel új vállalatot indított meg a Franklin-Társulat, eredeti és fordí-tott regények, elbeszélések válogatott gyűjteményét. Jeles művek könyvtárát kívánja nyújtani a magyar családoknak, oly műveket, melyek közbebecsítésá-nál az írásban, termékeikben és idegen írók fordí-tásában a választékosság és irodalmi érték a főelv. Egyes kötetek megjelenési időhöz kötve nincsenek, s nem siet okvetlenül a legtűbből, hanem válogat a legjobbak közül. A sorozatot is oly magyar író műveivel kezdte meg, ki azon kívül, hogy ez idő szerint a legtöbbgyökerebb magyarság, — a leg-kétfélebbek közé is tartozik, az igaz magyar élet mésteri rajzolójának: Bak-say Sándornak elbeszélé-seivel. Ezeket néhány évvel ezelőtt a Kisfaludy-tár-saság adta ki «Gyalog ösvény» ezim alatt, három kötetben. Ugyane becses munkák második kiadása nyitja meg a «Szépirodalmi könyvtár» sorozatát három kötettel. Az első kötetet egészen betűli Bak-saynak egész regény terjedelmű elbeszélése: «Pus-tai találkozás». A második kötet a két elbeszélés: «Nagymama karácsonya» és «Csodálatos történet» jutott, a harmadikba pedig három: «Jobb kezem», «Ispero», «Patakbanya». Mindenik a hazai elbe-szélő irodalom egy-egy jeles terméke, melyből a

A KIRÁLY FOGADTATÁSA A MÜCSARNOKBAN. — Weinwurm Antal pillanatnyi fényképe.

hamisítatlan élet, az alföld városainak és falvainak akadémiai udvarai, a tiszteletes úr hajléka, a jó magyar nép pompásan jellemzett alakjai tükröződnek vissza s mindig a maga természetes világában találkoznak velök, mindig az ő észjárása nyilvánulását látjuk és mindig mesterkéletlen szavait halljuk. Mindenik kötet külön is kapható, s általában a válalat minden kötete önálló lesz. Egy-egy kötet ára díszes vászonkötésben forint.

A legközelebb megjelenő kötetek felsorolása is eléggé mutatja a „Szépirodalmi könyvtár” előkelő irodalmi voltát. Egymást fogják követni: „Immaculata grófnő”, regény a magyar társadalomból, Vadnay Károlytól; „Az izlandi halász”, francia regény az újabb francia irodalom kitűnőségéről Loti Pierre-től, fordította dr. Kovács S. János; „A szent”, Meyer K. Ferdinánd svájci író klasszikus történelmi regénye Péterfy Jenő fordításában; „Worse kapitány”, a norvég irodalomnak minden művelt nyelvre lefordított regénye Kiehlend Sándortól, fordította Szinnyei Otmár. Az új vállalat gondosan válogatott tartalmú műveivel és olcsóságával bizonyára meg is találja az utat a minél nagyobb elterjedéshez és népszerűséghez.

* **Benczúr Gyula nagy történelmi festményéről,** a „Budavár visszavételéről” írott közleményünk forrásait azon füzetet használtuk fel, melyet a festményről Szilágyi Sándor kitűnő történettudósunk írt, s mely közelebb fog megjelenni.

Román-magyar szótár. A Franklin-Társulat kiadásában nagyon szükséges könyv jelent meg; „Román-magyar szótár, iskolai és magán használatra”, írta Ghetie János naszói főgymnáziumi tanár.

A közoktatásügyi miniszterium a Fekesházy-alapból jutalommal tüntette ki a munkát, mely régen érzett hiányt pótol a magyar és román nyelv irodalmában és mindennapi szükségességet segít ki. A szerző tekintettel volt a nép-nyelvre, a népies kifejezésekre, kellő figyelmet fordított az irodalmi nyelvre mind a román, mind a magyar részben. A román nyelvűnél általában a bukaresti akadémia helyesírását követte, a nyelvtanhoz gondosan válogatott forrásokat használt, s az iskolai és közéleti szükséghez lehető teljes mértékben alkalmazkodott. Az első terjedelmesebb román-magyar szótár ez. Bevezetőleg a román kiejtésről és olvasásról ad utasítást. A szótár kétszer hasábozott szöveggel, tiszta szép betűkkel, erős papírra van nyomva s 501 oldalnyi könyvet ad. Ára 3 frt.

Pályázat Petőfi költszetének jellemzésére. A Petőfi-társaság 400 korona pályadíjat tűz ki Petőfi költszetének jellemzésére, mely alakjánál és terjedelménél fogva alkalmas legyen a társaság ülésén való felolvasásra. A díjat csak irodalmi becsü munká kaphatja meg. Az idegen kézzel írt, bekötött és jelleg levéllel ellátott pályaművek, 1896 szeptember 30-ig, a Petőfi-társaság titkári hivatalába küldendők. (IV. Bástya-utca 11.)

Nemzeti színház. Május 8-ikán került színre Somló Sándor új színműve „Zolt vezér ifjúsága”, 3 felvonásos történelmi vígjáték, melylyel b. Bánffy Dezsőnek ezer koronás pályadíját nyerte el. Ezt a mostani miniszterelnök még képviselőházi elnöksége alatt tűzte ki. Történelmi alapja alig van a darabnak, de a romantikus légkörben több kellemesen ható jelenetet helyezett el a szerző ügyes keze.

A heves-vérű Zolt házasságának az a regényes története, hogy Árpád fejedelem hiába szemelte ki neki a leigázott Kozár fejedelem leányát, Hamzsárt. Épen mikor a menyasszony megérkezik, Zolt elbujdosik a rengetegbe. De ott találkozik Hamzsárral, ismeretlenül megszeretik egymást, s végül kiderül minden, boldogok lesznek. Sikerült versenyben megírva, jól előadva, fényesen kiálltva, a darab még többször is telet házat fog csinálni.

Blaha Lujza ünneplése. Blaha Lujzát, a kitűnő művésznőt, május 7-ikén mint jubilánst ünnepelte a népszínház közönsége. Épen 25 éve volt, hogy a nemzeti színházban föllépett a „Tündérlak Magyar-honban” című régi népszínműben. Ugyanezt a darabot játszották most.

A színház megtelt a szorongásig. A mint kilépett, megeredt a riadó taps, a koszorúk, bokrétek özöne. A harmadik felvonásba aztán egy jelenet volt beszéde. Mikor ugyanis Marcsa az uri kastélyban fölbred, azt hiszi, hogy boszorkányok közé jutott. Lukács Juliska erre elmondja, hogy épen ő (Blaha Lujza) az, a ki megbabonázta a magyar sziveket, ő tanított magyarul ezeket, ő épített színházat, száz és száz alakot teremtett. Erre aztán megjelentek a népszínművek női alakjai párokkal (a színház első művésznői személyesítették), hódolatul átadták neki pártájukat, fejkötőjüket, keszkenőjüket. A művésznő nem tudott semmit előre, hogy ilyen jeleneteknek a darabba. Milyen érzékenyül. Vidorné (ki Finum Rózsit személyesítette) üdvözlő

beszéd kíséretében a színház tagjai ezüst koronáját adta át. A darab befejezése után folytonos taps közt történt. Mikor külön is kitapsolták, a művésznő ennyit mondott: „Ha mindent meg akarnék köszönni... nem tudom, lehetetlen.” Előadás után pedig a színházból kijövet, éjjezte nagy tömeg Blaha Lujzát.

Május 9-ikén Bokor „Telen” című népszínművének előadásával ismét zajos esteje volt a népszínháznak. Blaha Lujza leányával, Soldos Sárkival együtt lépett föl. Volt ismét taps, koszorú a nagy művésznőnek és leányának, kit a természet sok előnyvel különböztetett meg, s kellemét, fesztelenségét a közönség szívesen méltányolta.

A „Magyar nemzetek” intézet főlhívás is e napokban jelent meg, mely elmondja, hogy Blaha Lujza nyugalmába vágyik, s főlhívja a művésznő számtalan tisztelőit, hogy fejezzék ki iránta a hálát és tiszteletet. A bizottság, mely a felhívást intézi, azt a módot választotta, hogy a művésznő százezer arczképét bocsátja a közönség rendelkezésére, a

vel, Ujházy Tiborcz, Gyenes Biberach, Márkus Emilia a Melinda szerepében járult hozzá az előadás sikeréhez. A többi főbb szerepet Bercesényi, Egressy, Bakó, Szigeti Imre, Császár, Náday, Zilahi adta. A szereplőket sokszor kihívták a lámpák elé.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia nagygyűlése. Az akadémia e hó 12-én kezdődött meg a nagyhete az egyes osztályok zárt üléseivel.

Az I. (nyelvtudományi és szépirodalmi) osztály Zichy Antal elnöklése mellett tartott ülést. A nyelvtudományi alosztályba rendes tagnak kijelölték Szinnyei Józsefet levelező tagoknak: Balassa Józsefet, Hegedűs Istvánt, Négyesy Lászlót, Zolnai Gyulát; a szépirodalmi alosztályba levelező tagnak Riedl Frigyes; kültagoknak: Boissier Gastont, Herz Miksát, Jagic Vratislavot és Winkler Hermant.

„Az Árpádok és a magyar állam” czim alatt. Egyéb felolvasás nem lesz. Az osztályok terjesztették elő azután jelentéseiket, nevezetesen a kitűzendő jutalmakról. Majd a pályadíjak fölött határoztak. Az I. osztályban a Marczibányi-jutalom beérkezett 1 pályamunka, mely a magyar szinonimikát tárgyalja. A jelleg levélből Póka Ferencz neve tűnt ki. A II-ik osztályban az Ullmann- és Gorove-pályázatra a díjakat nem adják ki. A III-ik osztályban 1897-re a nagyjutalom és a Marczibányi-jutalom matematikai munkákra esik. A Semsey-pályázatra 3 pályamunka érkezett be. A történelmi munka kiadását nem ajánlják; a földrajzi pályakérdésre 1 munka érkezett; az arkeológia díjra szintén 1 munka, ennek ítéltek az 1500 frt mellékdíjat. A fölbontott jelleg levélből Pulszky Ferencz tánt ki szerzőnek. A Semsey-pályázatot tehát eredménytelenségénél fogva megújítják. A pályázati határidőt 1901 szept. 3-ára tűzték ki. Az osztályok által ajánlott tagok fölött május 15-ikén szavaz a nagygyűlés. Elhatározták továbbá, hogy a képes terem számára

föl s a közönség a jelen volt szerzőt élénken megtapsolta. Az ülést Bartók Lajos „A nép” című költeményével fejezte be, melyet zajosan megtapsoltak s ezzel az ülés, Jókai szíves búcsúszavaival véget ért. Az ülés után a társaság tagjai és meghívott vendégei az István-szállóba lakomára gyűltek.

A magyar tud. akadémia május 11-iki rendes heti ülése Pauler Gyula előklése alatt ment végbe, s Acsádi Ignácz olvasta föl „A jobbágy adózási 1577–96-ban” című értekezését. Ez a dolgozat kiegészítő része azon tanulmányoknak, melyet szerző a magyar adózás és pénzügyek kftőszertörténetének megvilágítására tett.

MI UJSÁG?

* A „Vasárnapi Ujság” mai számának egy része Benczúr Gyula „Budavár visszavétele 1686-ban” című nagy festményének van szentelve, s hogy e kitűnő festményt, mely ezredévi

lomban közszemlére teszik s három napig ott is marad.

A szentély közepén magas asztalkát állítanak s aranybrokát vánkoston ezen helyezik el a koronát. A szentélyt elzárják, a közönség csak a szentély kis kőrletjéig mehet. A korona mellett a koronásrész állt föl díszörököt. Ejszakára a koronát a sekrestyében zárják el. Az ajtókat este bezárják s lepecsételik. A kulcsok Bogisich Mihály prépost budavári esperes-plébánosnál lesznek. Az ajtókat a koronások pecsételik le s reggel ezek előtt nyitják ki. A templom körül éjjelre a közös hadsereg és a honvédség felváltva erős őrséget állt föl. Junius 5-étől 8-ig minden délben karéneket énekelnek a templomban. Este 8 órakor pedig a torony erkélyén a cs. és kir. 86-ik gyalogezred zenekarának 12 tagja 6–6 régi magyar éneket játszik.

László főherczeg emléke a Vörös-kereszt kórházban. A Vörös-kereszt egyesület központi választmányja még a múlt évben elhatározta, hogy a meghaldogult László főherczeg emléket márványtáblával örökíti meg az egyesület Erzsébet-kórházában. Csekonics Endre gróf az egyesület elnöke, Strobl Alajos szobrásznál megrendelte az emléktáblát és azt az egyesületnek felajánlotta. A táblán ez a felirat lesz: „A nemzet siratott hegyeltje, László kir. herczeg emlékeztér. 1895. szeptember 5.” Az emléktáblát még a júniusban tartandó közgyűlés előtt illesztik be a felvételi épület első emeletén a falba.

Az orsz. képtár kormánybiztosa. Az országos képtár és a létesítendő képművészeti múzeum kormánybiztosává Kammerer Ernő orsz. képviselőt nevezte ki a vallás- és közoktatásügyi miniszter. Kammerer Ernő a képviselőháznak egyik legrokonosabb tagja, a ki évek sora óta, bár zaj és fel-tűnéskeresés nélkül, de annál alaposabban foglalkozik történelmi és műtörténelmi tanulmányokkal. Az utóbbi évek alatt jelentékeny magyar műtörténelmi nyomozásokat végzett s ebből az érdekből sokat utazott és költözött. Mint máskülönb is független állású tolnamegyei bírtokos azon kevesek egyike, a kik a tudományt és művészetet magáért művelik s csak így eshetett meg, hogy nyilvános feltűnés és zajos szereplés nélkül emelkedett e téren legjelesebb szakférfiaink közé.

Uj tankerületi főigazgató. A király a közoktatásügyi miniszter előterjesztésére Geresi Kálmán debreczeni ref. főiskolai tanárt kinevezte debreczeni tankerületi főigazgatóvá.

Adomány az Emke számára. Az EMKE választmányi gyűlésén bejelentették, hogy Furka Ferencz csernakereszturi (Hunyad m.) alhunytt bírtokos 30,000 forintnyi bírtokát az egyesületre hagyta.

A kalocsai érsek alapítványai. Császka György kalocsai érsek az ezredévi ünnep alkalmából 150,000 koronás alapítványt tett, ezenkívül 170,000 koronát adományozott jótékony czélokra. Kalocsa városának a szegényügy rendezésére 50,000 koronás, egy Kalocsán építendő tanítóházra 50,000 koronás, az egyházmegye területén-működött és nyugdíjban levő tanítók, ezek özvegyei és árvái javára szintén 50,000 koronás alapítványt tett. Ezenfelül a millennium emlékére Zomborban 60,000 korona költség-gel kisdudóvónó képezdét, Ujvidéken pedig 60,000 korona költséggel új templomot épített. Továbbá Szabadkán az iskolának vezetésére bizott leányintézetet házat saját költségén 50,000 korona költségen kibővített.

A Vágó-féle történelmi menet. A Vágó-féle történelmi menet, ha csak valami újabb akadályok nem jönnek közbe, úgy látszik, mégis megvalósul. A rendezésre szükséges nagy összeg (csaknem négy-százezer forint) több vállalkozó részéről egybegyűlt és a szerződést a felvonulást rendező orsz. bizottság és a vállalkozók között a f. hó 8-ikán Wekerle Sándor előklete alatt tartott gyűlésen végleg szövegezték. Az orsz. bizottság határozata szerint a felvonulás szeptember közepén lesz, még pedig 5–10 napi időközben háromszor ismétlődés. A hatalmas menet ezer lovas és ugyanannyi gyalogos alak korfih ruházatban és fegyverzetben való részvételével van tervezve.

A tavaszi löversenyek, melyek kilencz napra terjednek, május 3-ikán vették kezdetüket, s mivel egy összehoztak az ezredévi ünnepélyek kezdetével, a szokottnál is nagyobb közönség látogatta az eddigi versenyeket. A királyi család több tagja is jelen volt a közönség soraiban, ép úgy a külföldről Budapestre összegyűlt diplomaták, s főrangú világ nagy számmal. Mindjárt első napon egy nevezetes díjért futottak az Egyesített-Nemzeti és Hazafi-díj 20,000 koronájáért, melyet Jamkovich-Bésán Gy. „Gyön-gyös” nevé lora nyert el nem kis meglepetést kelte, s „Gyön-gyös” megnyerte a 3-ik verseny-napon a 15,000 koronás kanezdiját is.

BUDAVÁR VISSZAVÉTELE 1686. BENCZÚR GYULA RAJZVÁZLATA NAGY FESTMÉNYÉHEZ.

művésznő sajátkezű aláírásával, 2 frtjával. A 200,000 forint felét a képek beszerzésére és terjesztésére szánták, a másik fele pedig nemzeti ajándékkul a művésznőnek adatik át. A begyűlt összegeket a belvárosi takarékpénztár kezeli, a képekről s azok szétküldéséről a Magyar irodalmi részvénytársaság gondoskodik. Múlt heti számunkban a felhívást, mely alatt közéletünk sok előkelő férfjának neve áll, egész terjedelmében közöltük.

„Bánk bán” jubileuma. Katona József „Bánk bán” drámáját május 13-ikán adták századikszor a nemzeti színházban. Nyolcezer esztendője, hogy szerzője megírta és sikertelenül pályázott vele az ifjú erdélyi magyarok kolozsvári pályadíjára, ötvenhét éve, hogy 1839. élv. március 23-ikán színre került először a nemzeti színházban Egressy Gábor jutalmára. Ő játszotta a főszerepet, ezenkívül Lendvay (Gertrud), Laborfalvy Róza (Gertrud), Szentpétery (Petur), Fánosi (Biberach), Bartha (Tiborcz) játszottak benne. A tragédiát a szabadságharc után sokáig nem volt szabad előadni. A századik előadásnak semmi különösebb ünnepélyes színezete nem volt, de az előadás annál dicséremi valóbb. Szacsavay hűvel és erővel adta a czim szerepet, Jászai Mari Gertrudist adta az ő kiváló művészetét.

A kijelölések után elhatározták, hogy a Bulyovszky-díjra vonatkozólag azt fogják javasolni a teljes ülésnek, hogy ezt a díjat ne adják ki. A Sámuel és Marczibányi-féle jutalomdíjakra nézve is előterjesztést tesznek.

A III. osztály Than Károly elnöklése alatt ülésezett. Az ülés első tárgya a pályadíjak odaítélése volt. Az akadémia nagy díját, a mely 200 arany, Széchenyi Béla gróf nyerte el „Költésziasai utazásaim” című munkájával. A Marczibányi 50 aranyas mellékdíját Thanhoffor Lajos „Savottan”-ának ítelték oda. A Léway-díjat nem adják ki. A Rózsay-féle nyilvános pályázat 500 forintját Landauer dr.-nak adják, a kit fiziológiai tanulmány készítésével biznak meg. A jelölések eredménye a következő: Rendes tag: Liphay Sándor, tisztelő tag: Fehér Ipoly, kültag: Waldayer Vilmos, levelező tagok: Kürschák József, Winkler József, Bókai Árpád, Franzenau Agoston, Ónodi Adolf és Schwarzer dr.

Május 13-án az osztályok együttes ülése volt b. Eötvös Loránd előklete alatt.

A vasárnapi ünnepélyes közgyűlésen, melyre a királyt is meghívták, Kállay Béni miniszter tart felolvasást

megfestetik Szemere Bertalan, Szarvas Gábor és Markovszky Lajos arczképét; Kemény Zsigmond és Csiky Gergely mellszobrát pedig a Kisfaludy-teremből a díszterembe helyezik át.

A Petőfi-társaság ünnepi ülése. A Petőfi-társaság e hó 10-én külön ünnepi ülést tartott az ezredévi ünnepnek alkalmából. Az ülést az akadémia nagy termében tartották, mely erre az alkalomra teljesen megtelt ünnepelő közönséggel. Az elnöki széket Jókai Mór foglalta el, mint a társaság elnöke, s az ülés megnyitása után Bartók Lajos alelnök üdvözölte a közönséget és elmondotta, hogy a Petőfi-társaság nem mulaszthatta el, hogy együtt ne ünnepeljen a nemzettel. Ezután Várad Antal adta elő Ábrányi Emil „Ezer év” című hatásos költeményét.

Most Jókai úta felolvasás asztalhoz és „A költő joga” című dolgozatát olvasta föl, melylyel minden hallgatóját elragadta. Zajos tetszés kíséretében a felolvasást. Koroda Pálnak, a Vigyázó-díjjal jutalmazott „Büvös-éj” című költeménye volt a tárgysor harmadik pontja. A sikerült verset Endrődi Sándor olvasta

kijelölésnek egyik legfőbb disze, képekben és leírásban tüzetesen ismertethessük, „Regénylár”-unk e heti rovatát jövő hétre kellett halasztanunk.

A király szobra a Ludoviceum előtt. A honvédségi Ludovika Akadémia a saját épületének főhomlokzata előtt levő nyilvános parkban felállította a királynak bronzból készült mellszobrát. A gránit talapzatra helyezett szobor leleplezése e napokban az ezredévi ünnepélyek megkezdésekor történt meg.

A királyné a műcsarnokban. Ő felsége a királyné e hó 8-án délelőtt 11 óra tájban szigorú inkognitóban a városligeti új műcsarnokot is meglátogatta, és Schmidt József kiállítási igazgató kalauzálása mellett nagy érdeklődéssel járta körül a termeket, és egy rövid negyedóra múlva eltávozott a műcsarnokból, hogy megtekintse Munkácsy „Ecco homo”-ját.

A korona kitétele. A koronázás évfordulójakor a koronát június 5-ikén a budavári Mátyás-tem-

ASSICURAZIONI GENERALI.

KIADÁS Nyeresség- és veszteség-számla az A) mérleghez. Elemi- és baleset-biztosítási ág (1895).

BEVÉTEL.

Table with 4 columns: Item description, frt, kr, and total. It lists various insurance categories like 'Kármentések', 'Uzleti kiadások', and 'Leírások' with their respective financial values.

Nyeresség- és veszteség-számla a B) mérleghez. Életbiztosítási ág (1895).

Table with 4 columns: Item description, frt, kr, and total. It details life insurance operations including 'Esedékes biztosítások', 'Fizetések visszavásárolt kötvényekért', and 'Uzleti kiadások'.

VAGYON.

Az ASSICURAZIONI GENERALI vagyónállása 1895. december 31-én.

TEHER.

Large table with 5 columns: Description, A, B, Összesen, and a second Összesen. It provides a detailed breakdown of assets and liabilities, categorized by type of asset or liability.

A cs. kir. szab. Assicurazioni Generali központi igazgatósága Triestben: Besso József, Besso M., Dr. Bozza Camillo, Báro Bruck Ottó, Romanin-Jacur Maró, Báro Morigio József, Segré V. A vezérigazgató: Richetti Ödön.

Magyarországi vezérigazgató: HEGEDŰS SÁNDOR igazg.-tan., ROTT JÓZSEF főnök. Az intézet hivatalos helyiségei Budapesten, Dorottya-utca 10. sz. a. az intézet saját házában.

21. SZÁM. 1896.

BUDAPEST, MÁJUS 24.

43. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt... Kötetért 4 frt... Kötetért 2.50

KÁROLY LAJOS FŐHERCZEG.

1833—1896.

MULT KEDDEN, május 19-én délelőtt közmegegyeztetést tartott a fővárosban, hogy a várhegyről messze ellátású miniszterelnöki palota orman egyszerre csak komor fekete zászló váltotta föl az ezredévi örömmel megkezdése óta nagy vígan ott lengett nemzeti lobogót.

Azóta nemcsak az uralkodó család, hanem az egész monarchia is aggodó figyelemmel leste a betegség lefolyásának mozanatait, öszintén óhajtván, hogy a beteg Károly Lajos főherceg, szeretett királyunk legközelebbi testvéröccse s így törvény szerint a magyar királyi és az osztrák császári korona örököse, mennél előbb teljesen felgyógyuljon.

Házánk és nemzetünk iránt való hajlandóságának számos bizonyosságai közül méltó kiemelni azt, hogy már hajlott korában elég jól megtanulta nyelvünket, s fiai nevelését is azzal kívánta betetőzni, hogy őket is bevezette a magyar nyelvbe; továbbá hogy annál több kapcsolatot szerezett a magyar nyelvvel, ez előtt néhány évvel a magyar nagybirtokosok sorába lépett, megvásárolván Keglevich István gróftól a kistapolcsányi nagyszerű uradalmat és fejedelmi építész palotát, melyben azóta oly örömet tölt.

helyettesítene. Ilyen alkalmakkor különösen dicsérték finom tapintatát és nemes méltósággal teljes föllépését. A közművelődési és tudományos mozgalom iránti nagy érdeklődését tanúsítja egyebek közt az, hogy 1873-ban 5 volt a fővédnöke a bécsi közkiállításnak, melynek sikere érdekében személyesen is sokat fáradozott; továbbá az, hogy a bécsi cs. tudományos akadémiának tiszteletbeli tagja, a krakói tudós akadémiának pedig fővédnöke volt.

Igen szép vonása jellemének a családi erényekben való tündöklése. Nejét és gyermekeit rajongva szerette. Halálra betegséget is apai buzgósága okozta. Ugyanis gyógyulás végett Egyiptomban tartózkodó első fiát, Ferencz Ferdinándot, a magyar királyi baltjút volt kiság.

KÁROLY LAJOS FŐHERCZEG. R. Hirsch Nelli rajza.